tüm

HAFTALIK GAZETE
25 Aralık 1968
Çarşamba
YIL: I SAYI: 3
Fiatı: 150 Krş.

Çetin Altan

Sadun Aren

Behice Boran

F. H. Dağlarca

Ergin Günçe

M. Haydaroğlu

Mümtaz Soysal

A.B.D.'nde Gangsterlik İmparator Hoover

★

Börklüce Mustafa'nın ülkesinde

★

Amerikan burjuvalarının Nixon'dan bekledikleri

T.İ.P. Olağanüstü Kongresi Toplanıyor

Kolombiya Yeni Bir Vietnam Olabilir mi?

Haftanın Olayı

T.İ.P. Olağan üstü kongresi Cumartesi başlıyor

Türkiye İşçi Partisinin olağanüstü kongresi 28 Aralık Cumartesi günü Ankara'da Dil-Tarih salonunda başlıyacaktır. Büyük kongrenin üzerinden bir buçuk ay gibi kısa bir süre geçmesine rağmen, büyük kongre havasının gerek delegelerde, gerekse Ankara'da harıl harıl çalışan yöneticilerde devam ettiği anlaşılmaktadır. Olağanüstü kongrede seçimler yenilenecek, bu arada bazı tüzük değişiklikleri de yapılacaktır. TİP içindeki muhalefet kanadı, Genel Başkanın, «sosyalizmden saptığını», tüzüğe uygun hareket etmediğini, büyük kongre boyunca ve ondan sonra da yapılan uyarmalara kulak asmadığını öne sürerek, topladığı 40 imzalı önerge ile olağanüstü kongreye gidilmesini istemiş, ancak, Merkez Yürütme Kurulu daha erken davranarak, «olağanüstü kongre» nin toplanmasını Genel Yönetim Kuruluna götürmüştür. Genel Yönetim Kurulu da, olağanüstü kongre kararı vermiş, ancak, olağanüstü kongre gündemi muhalefetin istediği biçimde değil, Merkez Yürütme Kurulunun istediği biçimde düzenlenmiştir. Bilindiği gibi, olağanüstü kongrelerde, oraya götürülen gündem uygulanabilecek, kongre yeniden gündem düzenliyemiyecektir. Muhalefet, seçimlerde tur uygulanmamasını tek oylamada seçilenin, seçilmiyenin belli olmasını istemişti. Bu da uygulanamıyacak, turlar devam edecektir. Ancak, olağanüstü kongre toplanınca, başlangıçta usul tartışmalarının yapılması, başlangıçta bir bir bunların ele alınması muhtemeldir.

Olağanüstü kongrede de tartışmalar pek muhtemel olarak yine Genel Başkanın tutumu ve partinin yönetim kadrosu ile sosyalizm anlayışı üzerinde geçecektir. Büyük kongreden sonra, basında çıkan yazılar ve yayınlanan bildirilerle sertleşen havanın olağanüstü kongreye de yansıması mümkündür. Bir de, büyük kongreye gelip, illerine ilçelerine dönen delegelerin meseleleri orada daha sokukkanlı bir şekilde değerlendirebilecekleri, daha önce yapılan seçimle, alınan kararları bir daha süzgeçten geçirme olanağı bulabilecekleri ihtimal içindedir. Delegeler soğukkanlılıkla ,olağanüstü kongreyi izliyebildikleri, tartışmaları yürütebildikleri takdirde olağanüstü kongreden olumlu sonuçlarla çıkmak mümkün görülmektedir. Olağanüstü kongrede üzerinde durulacak konular daha açık verebilmek için, TİP'in kuruluşundan bu yana izlenen gelişmelere bir bakmak yararlı olacaktır:

KURULUŞ YILLARI :

TİP, 13 Şubat 1961 de 12 sendikacı tarafından kurulmuştur. Partiyi o zaman kuranlardan bazıları, kendiliklerinden Partiden ayrılmışlar, bazıları ise Parti içinde kalmakla birlikte rol almamayı tercih etmişler, geçen zaman içinde bazıları da, Parti üst kademelerinde görev alarak, kuruculuklarını böyle sürdürmüşlerdir.

Kuruculardan ve partinin ilk genel başkanlarından Avni Erakalın, kurucu olduğu partiyi bırakarak, 1961 yılında YTP. adayı olmuş, ancak sonra yeniden Partiye alınmıştır. Kurucuların adları ve halen çalıştıkları yerler şöyledir:

—Kemal Türkler (Maden — İş Sendikası Başkanı ve Genel Yönetim Kurulu üyesi)

— Avni Erakalın (Mensucat — İş Sendikası Organizatörü) TİP te üye olmakla birlikte, belli bir görevi yoktur.

— Şaban Yıldız (Mensucat — İş muhasibi Merkez Yürütme Kurulu üyesi)

— İbrahim Güzelce (Basın — İş Sendikası Başkanı) Halen Almanya'da

— Ahmet Muslu (Çikolata Sanayii işçileri Sendikası yöneticilerinden) Polis olduğu bir ara basında öne sürülen Muslu, TİP ten ayrılmış bulunmaktadır.

— Rıza Kuas (Lâstik — İş Sendikası Başkanı Halen TİP. Genel Sekreteri).

— Kemal Nebioğlu (Gıda İş Sendikası Başkanı, halen TİP te Genel Sekreter)

— Hüseyin Uslubaş (Yaprak tütün işçileri sendikası başkanı idi, Partide olup olmadığı tesbit edilemedi).

— Saffet Göksüzoğlu (Kimya — İş Sendikası başkanı idi. TİP ten ayrıldı)

— Salih Özkarabay (Sendikacı, TİP Merkez Haysiyet Divanı üyesi)

— İbrahim Denizciler (Müskirat Federasyonu Başkanı, Partide halen görevi ve çalışması yok).

— Adnan Arkın (Şoför) — Partide belli bir görevi yok.

TİP CİDDİYE ALINMIYORDU:

Parti bu kadrosu ve çalışmasiyle, kamu oyu tarafından ciddiye alınıp halk kitlelerine mal olamadı. Toparlanamadığı için de, 1961 seçimlerine katılamadı. Genel Başkanı YTP adayı olup İstanbul'dan seçime girdi.

Seçimlerden bir yıl kadar sonra 1962 başlarında, Mehmet Ali Aybar, Behice Boran, Cemal Hakkı Selek, Yılmaz Halkacı ve daha pek çok hukukçu partiye katıldılar. Genel başkanlığa Mehmet Ali Aybar getirildi. Yeni bir tüzük hazırlandı. Özellikle aydınların katılmalarıyla, parti yavaş yavaş canlanmıya başladı.

(Sonu sayfa 4 de)

Demirel'den Özdeyişler

Meseleye bu şekilde yaklaşmak, bir zihni spekülâsyondur ve adına siyasi utopia derler. Bunun siyasi meczupluk ile aynı şey olduğunu ifade etmekte fayda vardır (İzmir 26 Mayıs 1968)

★

Babam bala Isparta'nın İslâm köyünde mütevazı her Anadolu köylüsünün sahip olduğu kadar yüz dönüm kadar toprak üzerinde çalışarak alnının teriyle ekmeğini kazanan bir köylüdür. Bütün evlâtlarına bir tavsiyesi olmuştur. Topraktan ayağınızı kesmeyin. Toprak anadır doyurur (Konya 7 Ekim 1965)

...Ankara'da oturmuş bir avuç hükümet, bir avuç parlâmento üyesi bir avuç pâncı ile Türkiyeyi kalkındırmanın imkânı yoktur (23 Aralık 1966 bütçe)

Bu sene Adapazarında patatesin kilosunun 25 kuruşa satıldığından şikâyet ettiler. Yalnız Adapazarında değil Erzurum'un Hasankalesinde de patates şikâyet konusu oldu. Nevşehirde de aynı şeyden şikâyet edildi. Yani vatandaş çıkarmış mı mahsulü? Ne yapacak mahsulü? İşte Türk ziraatinin halletmek mecburiyetinde bulunduğu birinci problem kanaatimizce budur (23 Aralık 1966 Bütçe Komisyonu)

★

Ne zannediyorsunuz? Özel teşebbüs fikrini anlamanıza imkân yok. Çünkü siz bir dogmanın içindesiniz. Gelin bir hesap yapalım. Özel teşebbüs nedir. Türkiye'de? Türkiye'de özel teşebbüs kimdir ve nedir? Devletin 400 bin memuru var, aileleriyle birlikte iki milyon kişi eder. 400 bin de devlet fabrikalarında çalışan işçi var çalışan işçi var ailelerıyle birlikte 2 milyon da o eder. 6 milyon. Türkiye'de geriye kalan 26 milyon insan, her sabah kalktığı, kendi hayatını kazanmayı kendisini düşünen insandır ve özel teşebbüs odur (16 Şubat 1967 Meclis)

Senelerce Hakkâri'ye tayin olan vali kışı Van'da geçirmiştir. Çünkü Van'dan Hakkâri'ye katır sırtında değil, katırın kuyruğunda gitmek durumu hasıl olmuştur. Katırın açtığı izden, kuyruğundan tutarak gidebilirsiniz (2 Şubat 1967 Senato)

Ben bir köy mektebinden geliyorum. Senede 30 dönüm toprağı işleyen bir köylünün çocuğuyum. (16 Şubat 1967 Meclis)

★

Anayasa fukaradan yana imiş, peki onların dışında olanlar ne olacak? Onlar vatandaş değil mi? (9 Şubat 1967 Meclis)

★

AP ve ona dayanan iktidar olarak biz hiç bir şekilde terör yaratılması, bir Mc Carthysm devri açmak niyetinde değiliz (9 Şubat 1967 Meclis)

★

Kanun ve hukuk içinde hiç kimse temizlenirim endişesi içinde olmasın (9 Şubat 1967 Meclis)

★

Sosyalist olsanız ne yapacaksınız, soruyorum. Yani size cevap vermiyorum canım, siz bildiğiniz gibi devam edin, size cevap vermiyorum. (AP den bravo sesleri alkışlar) Şimdi gelir dağılımı bu, bir sosyalist olsanız ne yapacaksınız? Soruyorum, söyleyin ne yapacaksınız? Yapacağınız birşey yok (16 Şubat 1967 Meclis)

★

Bunlar ay yıldızlı bayrağı kendilerine iftihar vesilesi addetmiş bu vatandan ayrı kalmakla kara sevdaya tutulan, bu vatanı böyle seven Türk savandaşlarıdır. Nerede yaşarlar? Nerede doğdular? Türkiye'nin hangi köşesinde doğmuşsa doğmuş. Kasketli mi? Kravatlı mı? Şekli şemaili ne? (16 Şubat 1967 Meclis)

★

İdare bugün bir ilim değil sanattır (27 Şubat 1967 Meclis)

★

Hazineler tükenmiyen şeyler değildir. Hazineler bir yerinden girmezse, öbür yerinden aldığınız takdirde tükenir. (27 Şubat 1967 Meclis)

★

Pahalılık vardır veya yoktur demekle yetinilmez. Parası olmıyan için pahalılık her zaman vardır. (19 Ocak 1967, AP. grubunda)

★

Bizim demokratik rejimde baskı grupları yoktur. Neresinde bunun baskı grubu? Hâkimiyet kayıtsız şartsız milletin değil mi? Çıkıp bunu söyleselerdi. (20 — 23 Mart 1967 Bayramda verdiği demeçten)

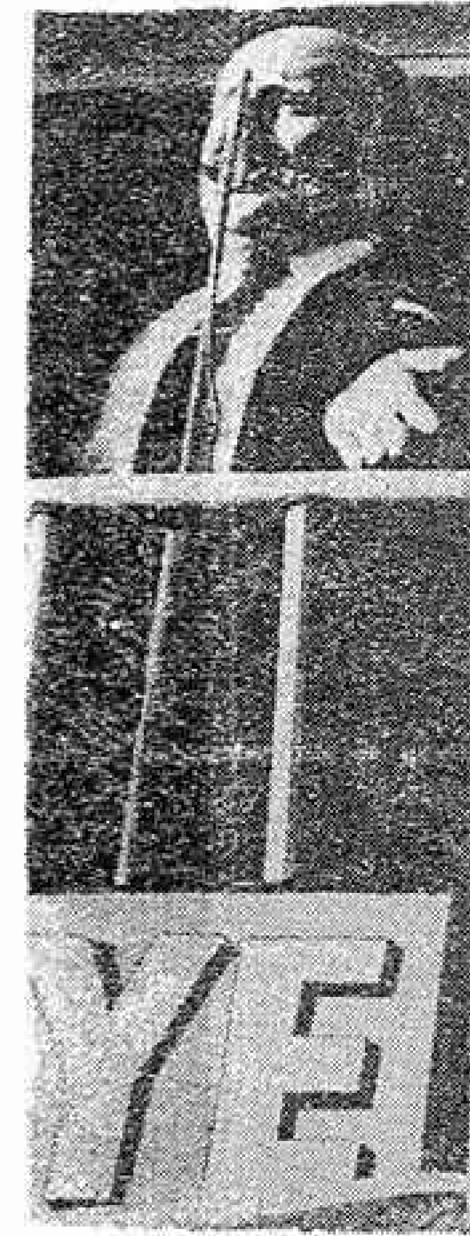
★

Türkiye'de herkesin söz hakkı varsa, benim de söz hakkım var (27 Mart 1967 basına verdiği demeç).

★

Muhterem milletvekilleri, batı demokrasilerinde aşağıdan lâf atma vardır. Yalnız bizim demokrasimizde aşağıdan lâf atana idam kararı verildi. Bu var bizim tarihimizde bu da var bizim tarihimizde. (20 Şubat 1968 Mecliste kendisine lâf atanlara karşı)

★

...emekçi sınıfı, Türkiye'de emekçi sınıfı olacak, emekçi sınıfı Türkiye'nin kaderine hâkim olacak.. Eee peki diğer insanlar ne olacak diğer vatandaşlar esir mı olacak, yoksa herkes emekçi mı olacak? (20 Şubat 1968. Meclis)

★

Biz izzetin, ikbalin insanları değiliz. biz hizmetin insanlarıyız. Çilenin meşakkatin. Türk milleti uğruna, Türk yurdu uğruna cefanın adamlarıyız. Biz buyuz. (20 Şubat 1968 Meclis).

★

Yanlış anlaşılmasın, bizim sopalı işimiz yok, bizim işlerimizin hepsi medeni. (20 Şubat 1968, Mecliste TİP'li milletvekilleri dövüldükten sonra yaptığı konuşmada).

★

Soldan bahsettiler.. Sol lâfı çok enteresan bir lâftır. (AP grubunda Trabzon milletvekili Osman Turan'ın gensoru önergesi görüşülürken yaptığı konuşmadan)

Vasati 11 kilo süt veren inekle halkımızı refaha götüremeyiz. (23 Eylül 1968 Eleşkirt)

★

Vietnam konusu türlü ve çeşitli istismarlara götürülüyor (5 Mart 1966 basın toplantısı)

★

tüm

HAFTALIK GAZETE

Çarşamba günleri yayınlanır

Sahibi : **Mustafa EKMEKÇİ**

Yazıişleri Sorumlu Yönetmeni: **Sait BAŞARAN**

Yazıişleri ve Yönetim: Basın Sitesi D/2 Çankaya

Haberleşme Adresi: Posta Kutusu: 75 **Kızılay — Ankara**

Fiyatı : 150 Kuruş. Abone : Yıllık Altmışbeş lira, altı aylık otuzbeş lira

Yurt dışı aboneler Avrupa (uçakla) yıllık : 120 TL.
Altı aylık: 60 TL. Amerika (uçakla) yıllık: 225 TL.
Altı aylık: 115 TL.

İlânların santimi 25 TL.'dır.

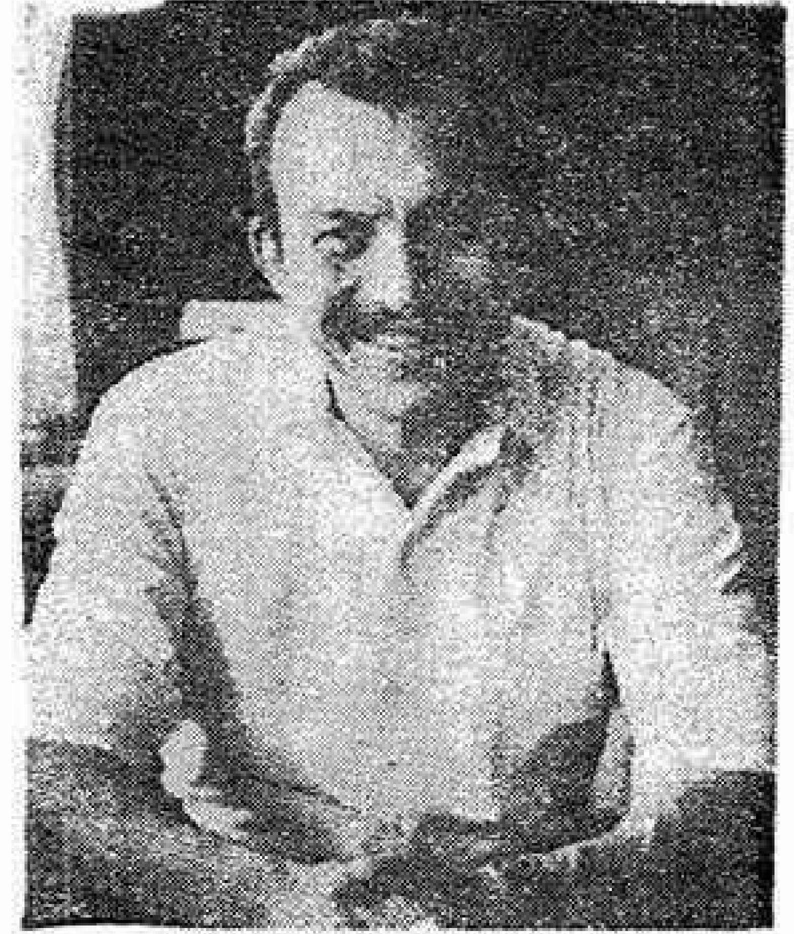
Türkiye Dağıtımı : GAMEDA

İstanbul Dağıtımı : Ziya Sirman — İstanbul

Dizildiği ve basıldığı yer: **Ulusal Basımevi — Ankara**

ÇETİN ALTAN

T.İ.P.'in Kurtulması için Son imkân

Bu imkan iyi kullanılmadığı taktirde hiçbir kurtuluş yolu yoktur. Zaman yanılmadığımızı ispat edecektir

Ne ard niyet, ne gizli hesap, ne üç kağıt, ne ayak oyunu, ne sokak politikası... Türkiye'de yeni yeni gelişmeye başlayan sosyalist akımı her türlü pislikten ve kişisel ihtiras yozlaşmalarından koruyarak tertemiz bir mermeri yontar gibi şekillendirmek ve güçlendirmek titizliğindeysek, göz yumulmaması gereken bozukluklara göz yummamak sorumluluğu altındayız.

Unutmamak gerekir ki egemen sınıfların değer yargıları olduğu gibi sinmiştir ezilen sınıflara...

«Büyüklerimiz daha iyi bilir» «Üzümünü ye bağını sorma» «Kahrolsun komünizm» **gibi donmuş saplantılar, egemen sınıfların çıkarlarıyla ilgili olan propagandaların ezilen kütlelere empoze edilmiş dogmalarıdır.**

Devrimciler kütlelerde taşlaşmış olan bu yargıları sarsma gücünü gösterdikleri ölçüde devrimcidirler.

Böyle bir karış çıkma ise önceleri halk kütlelerinde devrimcilere karşı tepki yaratacak ve oy toplama yollarını zorlaştıracaktır.

Oy toplamak için egemen sınıftan sızan bu taşlaşmış sakat yargıların üstüne gidilmediği zaman devrimci geçinenler dolaylı olarak egemen sınıfların propagandalarına teslim oluyorlar demektir.

Bu yüzdendir ki Lenin:

— Burjuva sınıfının iktidarı değiştirilmedikçe, o sınıftan halka yansımış olan sakat değer yargılarını değiştirmeye imkân yoktur, demişti.

Oysa parlemanter düzenlerde sosyalistler, halktaki sakat değer yargılarını önce değiştirerek burjuva sınıfını ondan sonra denet altına almak gibi bir durumdadırlar. Bunun zorluğu bazan sosyalistliği pek de sağlam olmayanları oy hatırına tavizler vermeye sürükler.

Ve bir de bakarsınız oy hatırına burjuva politikacısıyla sosyalist politikacı arasında gitgide farklar azalır.

İkisi de :

— Kahrolsun komünizm, diye bağırmaya başlar.

İkisi de :

— Sosyalist devrimin yapıldığı ülkelerde sosyalistliğin iyi sonuçları vermediğini tekrarlar.

İkisi de:

— Oyunu bana verirsen seni kurtarırım der.

Türkiye İşçi Partisi ma alesef başındaki kişinin «Sosyalist çizginin sağlamlığı» **yerine** «Daha çok oy» **hesabı yüzünden böyle bir çarpılmaya doğru gitmiştir. Üstelik bu çarpılmaya bir de** «İlle de başta ben kalacağım» **ihtirası eklenmiş ve bu ihtiras bu çarpılmaya karşı çıkanları** «Moskovacı komünistler» **olarak zurnallemeye kadar uzanmıştır.**

Olagan üstü Kongre böylesine bir kanserleşmenin ameliyatını sağlayabilecek midir?

Sağlayabilirse partiyi kurtarma umutları artacaktır.

Sağlayamazsa Türkiye İşçi Partisi hiç değilse bir süre için oportünist partilerin kuyruğunda hiç bir gerçek sosyalistin iltifat etmediği bir garibe olarak girecektir seçimlere ve hiç bir başarı da gösteremiyecektir.

Gösteremiyecektir çünkü TİP «Daha çok oy» «yarışmasında öteki oportünist örgütlerle yarışamayacak kadar cılız ve küçüktür. TİP'in kudreti ve sağlamlığı «Daha çok oy» dan değil **«Bilimsel sosyalist» likten gelmektedir. Bilimsel sosyalistlik ise ne jurnacılıkla ne adam karalamakla, ne koltuk ihtirasıyla, ne oy baskısı yapmakla, ne halkı başına geçilecek bir sürü olarak görmekle bağdaşır.**

Olaganüstü Kongrede Partinin tepesinde bulunan kişi oradan indirilmediği takdirde TİP'in ne sosyalistliği kalacaktır ne de herhangi bir seçim şansı...

Ve seçimlerden sonra da belki bir milletvekilliği koparırız diye oraya buraya koşuşup jurnalleri dahi görmezlikten gelenler, adları sanları çoktan unutulmuş birer eyyamcı olarak tutmaya çalıştıkları putla beraber köş köş evlerine döneceklerdir.

Ne ard niyet, ne gizli hesap, ne üç kağıt, ne ayak oyunu, ne sokak politikası...

İnancımızı apaçık şimdiden yazıyoruz.

Şunu da hemen söyliyelim ki biz ne partinin yöneticilerindeniz, ne partinin sözcüsüyüz, ne yazılarımızdan partiye karşı sorumluyuz.

Parti yöneticilerinin tutumuyla inançlarımız uygun olduğu sürece yazılarımız kendiliğinden partinin gidişine uygun yönde kalır. Bir zıtlaşma başlayınca inançlarımıza ters gelen yazı yazmayız. Susmayız da... Çünkü biz partinin katibi değil, Türkiye'nin yazarıyız. Parti yöneticileri kendileri için propagandacı arıyorlarsa oportünist partilerin yaptığı gibi kiralık kalemler bulabilirler. Onlara direktif verir kendilerinin dalkavukluğunu yaptır...

Ama yazarlık özgürlüğünü her şeyin üstünde tutan ve bu özgürlüğü de ancak gerçek bir sosyalizmin sağlayacağına inanan bir yazar için:

— Niye şunu şöyle yazdı, niye bunu böyle yazdı diye hesap sormak kimsenin hakkı değildir.

Çünkü o yazar, sadece ve sadece vicdanına ve mesleğine karşı sorumludur.

Gerçekler yazıldığı zaman sinirleri bozulanlar, gerçekler yazıldığı zaman sinirleri bozulmayacak bir tutumun içinde olmalıdırlar.

Mesele gerçeklerin yazılmasına engel olmaya kalkmak değil, gerçekleri öylesine bir çirkinliğe sokmamaktır. Jurnal çirkindir, on altı saat süren alangirli seçim usulleri çirkindir. Oy baskıları çirkindir.

Bir yazar bu çirkinlikleri halktan saklayarak sosyalistliğe hizmet edemez. Sosyalizm hiç bir çirkinliği kabul etmeyen ve çirkinliklerin bittiği yerde başlayan şeydir. Bunun da en sağlam garantisi hiç bir bozukluğun halktan saklanmamasıdır. Hem halk için çalıştığımızı iddia edeceğiz, hem de oy koparmak hatırına bir takım uğursuzlukların halktan gizli kalmasına kalkacağız. Ve bu da sosyalistlik olacak. Sosyalistlik bu olursa, oportünistlik ve üç kağıtçılıkla, sokak politikacılığı ne oluyor?

Olaganüstü kongre TİP in kurtulması için son bir imkandır. Bu imkan iyi kullanılmadığı takdirde hiç bir kurtuluş yolu yoktur. Zaman bu uyarmamızda katiyen yanılmadığımızı ispat edecektir.

Çiftlik Ağıtı

Hindiler, kazlar kırlardan,
Geldiler, kondular bura.
Sığır manda koyun inek,
Bir bir hep indiler bura.

Kocaman ulu bir yapı,
Dört yüz baca, beş yüz kapı
Temeli tek arpa sapı,
Sonsuzluk sandılar bura.

Ağız küçüktür, boğaz dar —
Deme, karın boş bir anbar.
Birbirine ne lokmalar.
Ne yemler sundular bura.

Deli felek bir gün küstü,
Al dağlardan yeller esti.
Hepsi yüreğini kustu
Ürkerek sındılar bura.

Duymadan alın karasın,
Yediler çiftlik parasın.
... Birleşti yer gök adasın,
Mum gibi söndüler bura.

Fazıl Hüsnü Dağlarca

T. İ. P. Olağanüstü Kongresi Cumartesi günü başlıyor

(Baştarafı sayfa 2 de)

TİP in Aybarlar Boran'lar gelinceye kadar «sosyalist parti» niteliği yoktu. Bu sıralarda, Türkiye'de bir de «sosyalist parti» vardı. Aybar'a TİP ile sosyalist partinin birleştirilmesi teklif edilmekteydi. Aybar, hemen birleşmeyi sakıncalı bulmakta, «hemen birleşilirse teşkilâtın kaldırmıyacağını» söylemekteydi Bir yanda da «Çalışanlar Partisi» adı ile bir parti kurulmıya çalışılıyor, o zaman çıkan «YÖN «Çalışanlar Partisi» nin hazırlıklarında rol alıyordu. Bunların da ortaya çıkması ile TİP ile sosyalist parti birleşmekte fazla gecikmediler. Daha doğrusu, sosyalist parti, olduğu gibi TİP e katıldı. Elemanları da TİP te görevler aldılar.

1963 seçimlerine katılan TİP, ilk kez radyodan kamu oyuna sesini duyurabildi. «İşçi — köylü» deyimi, ağızdan ağıza dolaşıyor, yayılıyordu.

1964 Şubatında TİP'in İzmir'de Birinci Büyük Kongresi yapıldı. Burada Genel Başkan Aybar'la bazı delegeler arasında ilk anlaşmazlık başgösterdi. Fethi Naci, Doğan Özgüden, Selâhattin Hilav gibi bazı aydınlar partiden ayrıldılar. Ayrılanların sayısı — 15 — 20 kadardı. Parti, örgütlendiği halde, 1964 senato seçimlerine katılamamıştı.

Fakat parti, kamu oyunca benimsendiği, tutunduğu anlaşıldığından 15 ilde örgütünü kurarak, 1965 seçimlerine girdi. 15 milletvekilliği kazandı. TİP için bu önemli bir aşama olmuştu. Parti böylece fiili meşruluk kazanmış oluyordu. Ancak o zamanlarda daha pek, sosyalizmden söz edilmiyordu. «TİP toplum partisidir» denilmekle yetiniliyordu. Sonradan sosyalizm sözcüğü partiye mal oldu. Bu mücadele yani sosyalist parti olma ve tutunma mücadelesi kolay olmadı. Çoğunun kafası, gözü yarıldı, taşlandı. Partinin milletvekili adaylarından Çetin Altan, ilk kez seçim kampanyası sırasında Taksim mitinginde «Bu parti sosyalist bir partidir» dedi. Seçimlerden sonra, hükümet programını Meclis kürsüsünden eleştirirken de, Türkiye'de ilk kez bir sosyalist partinin grup olarak Meclise girdiğini söyledi. «Sosyalist yalan söylemez» sözü de bu konuşmada geçer.

Partinin Meclis çalışmaları bu sıralarda kamu oyunda geniş yankılar yapmıştır. 1965 den sonraki dönem artık «sosyalist mücadele» dönemiydi. Bu mücadelenin de sosyalist bir kadro ile verilmesi gerekiyordu. Parti bir yandan kitle partisi niteliğini sürdürecek, ancak, üst kilit noktalarda sosyalistler hâkim olacaklardı.

53 ÜNCÜ MADDE :

Parti tüzüğünün 53 üncü maddesi, Partinin yönetim kadrolarının tesbitinde «en az yarısının işçi olması» şartını koşuyordu. Bu maddede «işçi olması» sözcüğünün hemen arkasından «veya sendikacı» sözleri geliyordu. Ancak işçilerin sosyalist bilince tam kavuşturulamamaları, eğitilememeleri yüzünden, tüzüğün bu maddesi, «sendikacıların» elinde kaldı. Bilinçli sosyalist işçiler yerine, küçük burjuva aydınların havasında, profesyonel sendikacılar doldurdular. Sendikacıların Türk kamu oyunca bilinen fena bir şöhretleri vardır. Kamu oyu bilir ki, bir kimse sendika lideri oldu mu, artık onun işçilikle işçiyi her an ezen problemleri ile bir ilişiği hemen hemen kalmaz. Asgari ücretin 20 lirayı aşmadığı Türkiye'de bazı sendika liderlerinin sendikalarından veya konfederasyonlarından aldıkları ücret, ayda net beş bin lirayı bulur. Altında arabası, çalıştığı dev gibi binaları da caba. TİP dışında bu örnekler daha da yaygındır.

Profesyonel sendikacıların yanı sıra «mahalli eşraf» dedikleri, hangi partiden koysa kazana çağına inanan bazı kimseler de partiye hâkim olunca, çalışmaların öbür partilerde olduğu gibi, seçim zamanlarına kaldığı bazı partililerce öne sürüldü. İddialara göre, söylenen nutuklar, daha çok seçim kazanmak için söylendiği izlenimini veriyordu. Parti, sosyalist hareketi kapsıyamaz duruma geliyordu. Muhalif kanadın kanısına göre, Genel Başkan elindeki kadroya uygun rota çizmekteydi. Örgütlerde, bir gevşeme ve isteksizlik baş gösteriyordu.

MALATYA KONGRESİ

20 — 24 Kasım 1966 tarihlerinde Malatya'da partinin ikinci büyük kongresi oldu. Bu epeyce kulisli ve çekişmeli geçti. Burada bazı öneriler yapıldı. Genel Başkanın Partiyi tek başına yönetir duruma geldiği, bazı yetkilerin Genel Yönetim ve Merkez Yürütme Kurullarına verilmesi gerektiği öne sürüldü. Bu öneriler yerine getirilmedi. Genel Başkan sert eleştirilere hedef oluyordu. Şair bir delege Genel Başkana kızıyor, onun için «bri yantinli saçlı» yerine «Britanyalı saçlı» diye espri yapıyordu.

Malatya kongresinin arkasından partiden çıkarmalar devam etti. Ünlü «13 ler» in partiden çıkarılması bu sıraya rastlamaktadır. Arkadan bir bayan üyenin ihracı, daha sonra 68 kişinin «Bu böyle olmaz» diye diretmesi birbirini kovaladı.

KONGRE KARARI

Malatya kongresinin gürültülü, kulisli geçmesine rağmen, burada alınan bir karar ilgi çekicidir. Bunda şöyle denilmekteydi:

«Gerek politik, gerekse ekonomik bağımsızlığın son tahlilde sosyalizmle gerçekleşeceğini ve Türkiye'de sosyalizmin genel sosyalist ilke ve kararları çerçevesinde memleketimizin tarihsel şartlarına, milli özelliklerine uygun, milli bağımsızlığına kıskançlıkla bağlı ve aşağıdan yukarı demokratik bir yoldan yani örgütlenmiş, emekçi sınıfların elbirliği, bilinçli cesur çabasına olan inancını teyid eder..»

Muhalefet kanadının iddialarına göre, Genel Başkanın bu karara uymamasiyle son olaylar baş göstermiştir. Ve bu uymama davranışı yine iddialara göre devam etmiştir. Genel Başkan ise, büyük kongrede, muhaliflerin partiyi bölmek istemekle suçlamıştır.

Genel Başkanın, büyük kongre öncesi konuşmaları, büyük kongrede tartışılan ve kamu oyunca da bilinen bazı iddialar, yönetim kadrosunu değiştirmek, hiç değilse yönetim kurullarına geniş bir kadro ile girmek istiyen muhalefetin son çıkışlarına yol açmıştır. Genel Başkanın son büyük kongrede, Sivas İl Sekreterinin el yazısını taşıyan «belgeyi» okuması, belki yumuşamak üzere olan havayı daha da sertleştirmiş, olaylara tuz biber ekmiştir.

BAŞA GÜREŞMEK..

1965 seçimlerinden hemen sonra, Genel Başkanın, «Partinin 1969 da başa güreşeceğini» söylemesi ve zaman geçtikçe, buna kendisinin de inanmıya başlaması, parti içinde eleştirilere yol açmıştı. Bir sosyalist partinin ha deyince iktidara gelmesi düşünülemezdi. Ancak, ortada bir DP örneği vardı. Bu parti bir çırpıda iktidara gelmişti.

1968 gelip çatıp da seçim sonuçları — her ne kadar oran yükselmiş ise de — Parti yöneticileri üzerinde menfi etki yapmaya başlayınca, bir karamsarlık hüküm sürdü. Ne yapıp, yapıp bazı sloganlarla halkın gönlünü alma ve seçimlerde oy toplama kaygısı başladı. İddialara göre, yöneticiler kendiliklerinden, ellerinde olmıyarak böyle bir yola sürüklendiler. «Hürriyetçi sosyalizm,» «güler yüzlü sosyalizm» deyimleri bundan sonra başlar. Bunlar, genel olarak son büyük kongrede ortaya atılmış iddialardır.

Büyük kongrede, muhalefet kanadı üçte bire yakın oy almıştı. Seçim sistemi yüzünden, bu orandan çok aşağı sayıda — üç kişilik — bir grubu, Genel Yönetim Kuruluna sokabildi.

Örgütler ve örgütlerden gelenlerin büyük kongrede yapılan tartışmaları olağanüstü kongrede daha iyi ve serin kanla değerlendirmeleri mümkün olduğu takdirde, Partide huzursuzluklar ve çatışmalar önlenebilir.

Maymunla Balık Hikâyesi

Bir Amerikalı, Amerikan Yardımını eleştiriyor

«Evvel zaman içinde bir maymun ve bir balık büyük bir tufana yakalanmışlardı. Çevik ve tecrübeli olan maymun bir ağaca tırmanarak kurtuldu. Aşağıya, öfkeli sulara baktığı zaman, balığın şiddetli akıntıya karşı çabaladığını gördü. Talihsiz dostuna yardım etmek arzusuyla dolu olarak, aşağıya uzandı ve balığı sudan çekti çıkardı. Fakat balığın şaşkınlığına bakın ki, balık bu yardımdan hiç de memnun kalmamıştı.»

Don Adams Kore'de bir eğitim danışmanının karşı karşıya kaldığı kültürel problemler hakkında yazdığı makalesinde, başka bir toplumda sanatını uygulayan, doğu hakkında az şey bilen bir teknisyeni bekleyen umulmadık güçlükleri açıklamak için bu doğu fablını kullanmaktadır. Eğitim danışmanı, kendi kültürünün ve çalıştığı kültürün iyi bir gözlemcisi olmadıkça, büyük bir ihtimalle maymun gibi hareket edecek, iyi niyetlerine rağmen felâketli kararlar alabilecektir.

Maymun ve balığın fablı harp sonrası devrede Amerikan teknik yardım programlarının çoğunu can sıkıcı hale getiren problemlere çok benzemektedir. Amerikalılar, çoğumuzun zaten cahili olduğu kültürel bakımdan körletici gözlükler takmaktadır ve bu bizim yardım etmek istediğimiz halkların ihtiyaç ve arzularını tam olarak anlamamızı önlediği gibi, dar görüşlü kalkınma programlarının neticesinde ortaya çıkan ekonomik, toplumsal ve kültürel bozuklukların düzeltilmelerine karşı da hissiz bırakmaktadır. Öyle olunca da yardımı insancıl duygularla teklif ettiğimiz halde, yardım alan halkların beklenenden daha az minnettar olmalarını anlamayı güç buluyoruz.

Kalkınmakta olan ülkelerin halkları dünyanın süratle değiştiğinin farkındadırlar. Her çeşit ekonomik ve teknik yardımın istek ve ihtiyacındadırlar. Toplum sağlığı, tarım, eğitim, toplum kalkınması gibi alanlardaki Amerikan eksperleri iyi eğitim görmüş ve profesyonel olarak dünyanın her yerinde iş yapabilme kaabiliyetindedirler. Böylelikle, iyi bir Amerikan teknik yardımı, işbirliğine dayanan uluslararası programların, kontrol edilmeden devamına müsaade edilirse bütün uluslar halklarını tehdit edebilecek olan sosyal ve ekonomik problemlerin düzeltilebileceğini isbat etmiştir. Fakat gözle görülen ihtiyaca, yardım etme arzusuna, teknisyenin kaabiliyetine rağmen, yardım programlarımızın hedeflerine ulaşamadıkları gerçeği ortadadır. Bazan yardım alan halkların gerçekte istemedikleri veya kabule hazır olmadıkları programlar ileri sürdük. Öte yandan teknik danışmanlarımız bazı hallerde ekzotik toplumlarda yaşamaya güçlükle uydular ve bu onların çalışmalarının kalitesine tesir etti. Buna mukabil ev sahibi ülkenin sosyal yapısı ve tabiatında kolaylıkla görülemeyen engeller, hem Amerikalılar hem de mahalli yöneticilerce görülebilen hedeflere varmayı önledi.

Teknolojik gelişme, mütehassısı tarafından bile anlaşılması güç olan kompleks bir yöntemdir. Doğrusunu söylemek lâzım gelirse, tek başına teknik ilerleme olamıyacağı için, bunu böylece ifade etmek yanıltıcı olabilir. İlerleme maddesel ve teknik gelişimin açıkça kabulünden daha başka olduğundan, «sosyoteknik gelişme» terimini kullanmak düşüncelerimizi açıklığa kavuşturabilir. Bu aynı zamanda kültürel, toplumsal ve psikolojik gelişimdir. Her teknik ve maddesel değişiklikle ilgili olarak maddesel değişiklikle etkilenen halkın davranışında, düşünüşünde, değer ölçülerinde, inançlarında ve tutumunda da buna paralel olarak bir değişme vardır. Bu maddesel olmayan değişiklikler daha incedir, çoğunlukla görülmez veya önemsenmezler. Meselâ gelişmekte olan ülkelerde fabrikada çalışan işçilerin ortaya çıkışı aile yapısında değişiklikler yapar. Eğer işçiler ve aileleri bu yeni sosyal esasları kabul edebilir veya yeni şartlarla tradisyonel aile yükümlülüklerine karşı tutumlarında uzlaştırıcı bir yola giderlerse endüstrilizasyon bölücü olmayabilir. Fakat böyle bir uzlaştırma genellikle güçtür ve gelişim bununla yavaşlatılmış olur.

Hali hazırda kültürel ve sosyal, psikolojik gelişmenin esasları hakkında, teknolojik gelişim hakkında bildiklerimizden az şey biliyoruz.

Eğitim ve fırsatlar yüzünden Batının kompleks değer yargılarını paylaşan bizler gelişmeyi bilim ve teknoloji alanında görülen ileri belirtiler olarak görme ve anlama eğilimindeyiz: Daha iyi arabalar, süratli uçaklar, güzel binalar, daha konforlu evler, melez tohumlar ve daha fazla mahsul, mucize ilâçlar ve daha iyi sıhhat. Bilimciler ve teknisyenler bütün hayalimize sahiptir. Onların ortaya koydukları yeniliklerden şüphe etmek güçtür ve daha iyi yaşamak için yapılan bu katkıların, bir kere farkına vardıklarında dünyanın her bir köşesindeki insanlar tarafından aynı derecede arzu edilir bir şey olarak görüldüğünü farz etmek kolaydır.

Böyle olduğu halde teknolojik bakımdan geri kalmış ülkelerdeki halkların gönülsüz veya değişikliği bizim kadar kolaylıkla fark etmemelerini görmek bazan bir sürpriz olur. Gelenek fikri onlar arasında daha fazla ağırlığa sahiptir. «Yeni» ve «Daha iyi» bağırtıları onlarda deneme arzusu uyandırmadığı gibi karşı da çıkartabilir. Değişmeyi herkes aynı şekilde arzulamaz. Birisince istenen bir şey başkasınca arzulanmayabilir. Birisi için iyi olan ikinci bir şahıs için kötü olabilir. Bu farklılaşmayı ortaya çıkaran faktörler kültürel, sosyal ve pskolojiktir ve bu kültürümüzü karakterize eden değer sistemimizde kök salmıştır.

(Foster, G. M: Traditional Cultures: The impact Of technological Change'den)

Düzeltme : Geçen sayımızda çıkan «Plânlamanın içyüzü» başlıklı yazıda son Plâncıların aldıkları ücretler gösterilirken, Melih Celasun'un yedek subay aylığının üstünde aylık aldığı yazılmıştı. Plânlama Basın Bürosu, Celasun'un kararnamesi çıkmışsa da, kendisinin kararnamede gösterilen ücreti almadığını, devlete bağışladığını bildirmiştir.

Plan Bütçe Kalkınma

1969 programı ve bütçesinin Mecliste müzakere edilmekte olduğu şu sıralarda, hükümetin icraatını ve bu vesikalarda ifadesini bulan niyetlerini bir değerlendirmeye tâbi tutmak yerinde olacaktır. Bu değerlendirmeyi bizzat AP hükümetinin koymuş olduğu başarı ölçülerine göre yapmaya çalışacağız. Çünkü şurasını açıklıkla ortaya koymak lâzımdır ki, hükümetin izlediği kapitalist yol, yalnız, başarılı olsa bile tercih edilmemesi lâzım gelen bir yol değil, fakat aynı zamanda kendi mantığı içinde de başarılı olması mümkün olmayan bir yoldur.

Hatırlanacağı üzere, hükümetin icraatına yol gösteren temel ilkeler, İkinci Beş Yıllık Plânda belirtildiği şekilde şunlardır:

1. Sanayileşmeye dayanan yüzde 7 lik bir kalkınma.
2. Tarımın tabiat şartlarına bağlılığının azaltılması.
3. Ekonomimizin dışa bağlılığının azaltılması.
4. Gelirin bölgeler ve fertler arasında dağılımının düzeltilmesi.

Şimdi bakalım bu ilkeler gerçekten hükümet icraatında yol gösterici olmuş, bu hedeflere gerçekten yönelinmiş midir?

SANAYİLEŞME HIZI YAVAŞLAMIŞTIR

Yıl içinde yapılan milli gelir tahminine göre, 1968 de kalkınma hızı yüzde 6,8 olarak hesaplanmıştır. Bu oran Plân hedefi olan yüzde 7 ye çok yakındır. Ancak, milli gelirin maddi üretim kısmını teşkil eden tarımsal gelirler yüzde 1,9 ve sınai gelirler yüzde 10,5 oranında artmışlardır. Bu her iki oran da Plân hedeflerinin altındadır. Ayrıca, sınai gelir artışı geçen yılın yüzde 12,3 olan artışından da düşüktür.

Tarımsal ve sınai gelirlerdeki artışın ağırlıklı ortalaması yüzde 5 tir. Demek oluyor ki, yüzde 6,8 lik artış hizmet sektörlerindeki plân hedeflerinin üstünde artışlarla sağlanmıştır. Oysa hizmet sektörlerindeki artışlar hem daha az anlamlıdırlar, hem de aslında maddi üretim miktarlarına bağlıdırlar.

Bu arada şunu hatırlatmakta yarar vardır ki, Türk ekonomisi plânsız devrelerde de yüzde 5 civarında bir kalkınma sağlayabilmiştir. Bundan ötürü, zaten düşük olan plân hedeflerinin, özellikle bunun sınai sektöre ait olanının altına düşülmesi büyük başarısızlıktır.

TARIM GENE KENDİ HALİNE BIRAKILMIŞTIR

Tarımın tabiat şartlarına bağlılığının azaltılması, elbette ki, bir süre içinde olur. Bu yönde zaten memlekette tedrici gelişme vardır. Çiftçiler gübreleme, ilâçlama sulama, tohum ıslahı gibi konulara gittikçe daha çok önem vermektedirler. Hükümete düşen iş bu konularda büyük hamleler yapmaktır. Oysa böyle hamleli çabalara şahit olmuyoruz. Sulama projeleri yavaş yürümektedir. Örneğin Keban Barajının inşaatı her yıl bir yıl daha gecikmektedir. Sonora tipi buğday ekimi de pek başarılı olmamış ve bu yıl buğday ithal etmek zorunluğu doğmuştur.

EKONOMİMİZİN DIŞA BAĞLILIĞI ARTMAKTADIR

Ekonomimizin dışa bağlılığı geçen yıl içinde azalacağına daha da artmıştır. Bir kere, döviz kazanç kaynaklarımızın temelini teşkil eden ihracatımız bu yıl geçen yılın da altında kalmıştır. Fakat mesele bundan ibaret değildir. İhracat içinde sanayi ürünlerinin oranı da önemli ölçüde düşmüştür. (Yüzde 19,1 den yüzde 15,8 e) Oysa bilindiği gibi, ihracatımızı artırmanın tek yolu kompozisyonunu değiştirmek, yani içindeki sınai ürünler oranını artırmaktır. Bunun sağlanamamış olması, bir süredir ihracatı teşvik için alınmakta olan tedbirlerin yetersiz ve etkisiz olduklarını açıkça ortaya koymaktadır.

Özellikle mamûl madde ihracatı daha atılımlı yollar bulunmasını gerektirir. Bu atılımlı yolların başında ihracatın yeniden organize edilmesi ve bu önemli işin bugünkü ihracat tüccarlarının elinden alınması gelir.

Ekonomimizin dışa bağlılığı yalnız ihracat meselesi ile ilgili değildir. Sanayileşmenin montajcılık şeklinde yürütülmesi de bu bağlılığı artırır. Gerçekten, bu tip sanayileşme ilerledikçe monte edilecek parçaları dışarıdan getirmek gerektiğinden, ithal ihtiyacı artar ve ekonominin dışa bağlılığı daha da ileri götürülmüş olur. Geçen yıl içinde montajcılığı artırıcı kararlar alınmıştır. Bunun iki önemli örneği Fiat ve Volvo marka ve herbiri 20.000 kapasiteli iki binek otomobili montaj tesisinin kurulmasına müsaade edilmiş olmasıdır.

Söz buraya gelmişken, bu otomobil montaj tesislerinin kurulmasının kalkınmamız ile çelişen başka bir yanına da işaret etmek isteriz: 1969 Programının birinci cildinin 125 inci sayfasında «Yatırım projelerinin değerlendirilmesinde genel ilkeler» başlığı altındaki (e) bendi aynen şöyledir.

«e. İç tasarruf güçlükleri göz önünde tutularak yeni projelerin özel tüketim eğilimini kamçılayacı yönde olmamaları sağlanacaktır.»

Memlekette binek otomobili üretimi yapılması bu ilkeyle çelişmenin en mükemmel örneğidir. Çünkü özel şahısların alabilecekleri en büyük tüketim malı binek otomobilidir. Bu malın yurt içinde sanayii kurulunca, bu sanayiin işlemesini sağlamak için, tüketimini de teşvik etmek zorunlu olacağından kalkınma bir de bu yönden, yani iç tasarrufların azalması yönünden baltalanmış olacaktır.

Sadun Aren

YABANCI SERMAYE VE DIŞA BAĞLILIK

Memleketin yatırım imkânlarını yabancı özel sermayeye açık tutmak ve yabancı sermayeyi teşvik etmek te dışa bağlılığı artırıcı bir eylemdir. Hatta bu dışa bağlılık değil, dışın bir parçası haline gelmek demektir. Hükümetin yabancı sermaye yatırımlarına verdiği müsaadeler artmıştır. Ayrıca, 1969 Programında orman ürünlerini değerlendirmek ve yaş sebze ve meyve ihracatını artırmak için düşünülen projelerde yabancı sermayeye önemli bir yer verilmesinin öngörülmesi bu konuda Hükümetin hala ne kadar ters bir yolda olduğunun açık belirtileridir.

Yabancı sermayenin zararları hakkında çok şey söylenmiştir. Biz bu yazının sınırları içinde bunları tekrar etmeyeceğiz. Sadece yabancı sermayenin yapmakta olduğu kâr transferlerinin son yıllarda nasıl bir hızla artmakta olduğuna dikkati çekmekle yetineceğiz. Gerçekten 1963 te sadece 1 milyon dolar olan bu kâr transferleri 1968 de muhtemelen 30 milyon dolara çıkacaktır. Yani artık yabancı sermaye emme basma tulumba görevini ifaya başlamıştır ve dışarı akıttığı kârlar her yıl daha da artacaktır.

GELİR DAĞILIMI BOZULMAKTADIR

Bilindiği gibi, milli gelirin adaletsiz dağılımına sebep olan ekonomik - sosyal yapı köklü reformlarla değiştirilmedikçe, gelir dağılımının kendiliğinden düzeleceğini ummak bilime aykırı bir hayaldir. Üstelik böyle bir durumda sağlanacak iktisadi bir gelişme gelir dağılımındaki adaletsizliği daha da kötüleştirir ve dolayısıyla sosyal tansiyonu daha da artırır. Nitekim son 15 - 20 yıldır memleketimizde bu olmuştur. Gerçekten, bu devrede memleket bir miktar kalkınmıştır. Fakat hiçbir yapısal değişiklik olmadığından, gelir dağılımı daha kötüleşmiş ve bilinen huzursuzluklar daha da artmıştır.

Geçen yıl içinde de bu yönde hiçbir olumlu adım atılmamıştır. Köylü müstahsil gene aracı tüccarın ve tefecilerin insafına terkedilmiştir. Topraksız köylü gene topraksızdır. Ve bunlar, tarım makineleştikçe iş imkânlarını bütün bütün kaybetmekte ve daha da perişan olmaktadırlar.

Küçük memurların tek ümidi olan Personel Reformu yapılmamıştır ve yakın bir tarihte yapılacağa da benzememektedir.

Asgari geçim indirimi hadlerinin yükseltilmesinin, dar gelirliler üzerindeki vergi yükünün azaltılması yönünde Hükümetin olumlu bir icraatı olarak gösterilmesi mümkün değildir. Bir kere bu iki sene geciktirilmiş bir hakkın verilmesinden ibarettir. Ayrıca bundan valnız dar gelirliler değil, bütün gelir vergisi mükellefleri aynı miktarlarda yararlanmışlardır. Nihayet, gelir vergisi mükellefi olmayan büyük köylü kitlesinin bundan hiçbir yararı olmamıştır. Buna karşılık yeni Bütçe ile getirilen vergi zamları, büyük ağırlığı itibariyle, dar gelirlilere yüklenecektir.

Kaldı ki, bu meseleye yalnız vergi değil harcama yönünden de bakmak lazımdır. Gerçekten, bu yıl Bütçesinde özel sektöre devredilmek üzere 452 milyon lira ödenek vardır. 1969 Bütçesinde bu ödenek 790 milyon liraya çıkarılmıştır. (600 milyon lirası özel sektöre kredi, 190 milyon lirası karma teşebbüslere katılma payı.). Özel sektör, yani büyük sermayedarlar gerek vergi indirimleri ve vergi muafiyetleriyle, gerekse bu tür ödenek transferleriyle beslenir ve kayırılırken, vergiler hatta adaletli bile olsa, Bütçenin tümü adaletsiz demektir.

BÜTÇENİN HİZMET GÜCÜ DÜŞÜKTÜR

1969 Bütçesi, geçen yıla göre, yüzde 18 bir artış göstermektedir. Ancak bu sadece bir rakam artışıdır. Bütçenin hizmet gücündeki gerçek artışı bulabilmek için bundan bazı indirimler yapmak lazımdır. Gerçekten, 1969 Bütçesinde halka hizmet etmekle hiç ilgisi bulunmayan veya bulunsa bile bugüne kadar Bütçe dışında bırakılmış olan bazı ödenekler vardır. Borç ödemelerindeki ve özel sektöre yapılacak transferlerdeki artış birincilere, tekelin destekleme alımları için yaptığı masraflar ikincilere misaldir. Toplamı 2 milyar lira olan bu indirimler yapılınca Bütçenin artışı yüzde 9 dan ibaret kalır. Bundan da iki yıl arasındaki fiat artışları ve nüfus artışı çıkarılırsa 1969 Bütçesinin temsil ettiği gerçek hizmet artışının ancak yüzde 5 civarında olduğu görülür. Bu kadarcık bir artış memleketimizin çok geri kalmış ve öncülük yapmak durumunda olan kamu hizmetlerinin görülmesine imkan olmadığı açıktır. Nitekim çok büyük önem taşıyan Milli Eğitim bütçesindeki artış genel artışın da çok gerisinde kalmış ve sadece yüzde 2,9 oranında artırılmıştır. Nüfus ve fiat artışları hesaba katılırsa Eğitim hizmetlerine ayrılmış olan ödeneğin artmak şöyle dursun gerçek olarak azaldığı anlaşılmaktadır.

ASIL MESELELERİMİZ

Çeşitli çevreler, çeşitli hesaplara göre Bütçenin açığının 4 milyara kadar çıktığını söylemektedirler. Biz bu konudaki tartışmaların geçerli olduğu, önemli olduğu kanısında değiliz. Bütçenin çok büyük açıklar vermesini Hükümet te istemez. Bütçenin açık vermemesi Hükümetin doğru bir iktisadi politika izlediğinin göstergesi de değildir.

Memleketimizin pek çok meseleri vardır ve şüphesiz hepsinin çözümlenmesi lâzımdır. Fakat bunların içinde bazıları düğüm noktası niteliğindedir. Bunlar çözülmedikçe diğerlerini çözmeğe kalkmak beyhudedir. Bunlar Toprak Reformu meselesi. Dış Ticaret — Banka ve Sigortacılığı Devletleştirme meselesi, temel sanayileri devlet eliyle kurup işletme meselesi, yabancı petrol şirketlerini ve bütün yabancı sermaye yatırımlarını millileştirme (devletleştirme) meselesi ve nihayet Amerikan askerlerinin, üs ve tesislerinin memleketimizden çıkarılmaları meselesidir.

Bu meselelerin çözümüne yönelmemiş bir Hükümetin diğer meselelerde başarılı olması da söz konusu olamaz.

Yabancı Sermaye Kâr Transferi:
(Milyon Dolar)

Yıl	Miktar
1963	1
1964	5
1965	15
1966	16
1967	25
1968 (9 ay)	24

Kaynak : Yıllık Ekonomik Rapor . 1968 Tablo IV. 1.

Röportaj

Börklüce Mustafa'nın ülkesinde

Mustafa EKMEKÇİ

"İnsaniyetli köy,, de kapılarda kilit yok.

Karaburun, Ege'nin ucunda pek kimsenin uğramadığı şirin bir kasaba. Sepetle balık tutmaya gelenlerin olduğu bu ilçe köylerinin üzüm üreticisi aracıların elinde kalmıştır.

Tapuları olmadığı için köylüler kredi almada zorluk çekiyorlar.

Simavnalı Şeyh Bedrettin'in müridi. Börklüce Mustafa'nın düşüncelerini yaymak için can verdiği yerdeyim. Karaburun'da. Karaburun deyince. kafam bununla karışıyor. Otobüsten inip, valiz elde kalacak bir otel ararken, belki bir emekli memurdu, arkadaşına şöyle söyledi:

«Karaburun, Karaburun Burda bir dakika durun»

Durduk. Gece de kalacağız. Herhalde, benim emekli memura benzettiğim sesin sahibi bir bakıma «Karaburun de, orada dur!» anlamına söylemiştir diye geçirdim aklımdan.

Karaburun'da pek işim yok. Mordoğan'da kalacak yer bulamadığım için uzandım Karaburun'a kadar. Bir gece daha kalıp, köylerini göreceğim Mordoğan'a döneceğim. Mordoğan, Karaburun'un iskelesi gibi. Daha ayak üzeri. Mordoğan'dan Karaburun'a geçilir, Karaburn'da kalınır. Ondan ötesi deniz. Ve kıyı köyleri.

Karaburun'da Kaymakam'la oturduk, konuşuyoruz. Çok merak etti «sebeb-i ziyaret»imi. «Şöyle gezmek istiyorum. Köylerine de gitmek istiyorum» dedim. Kısa konuştuk Kaymakam'la. Burayı merak edip gelene ilk kez rastlamış. Karaburun'lu bir öğretmen, İstanbul Gazetelerinden birine bir zaman «Karaburun hakkında bir yazı yazmış. Galiba biraz abartmış Karaburunu «İstakozlar elle tutuluyor. sepeti daldırdınız mı, sepet dolusu balık» demiş yazısında. Bir bankanın müdür Yardımcısı da, çoluğunu çocuğunu, ...sini sepetini alıp Karaburun'a benim gibi doğruca Kaymakam'a çıkmış. «Böyle, böyle» demiş, «balık tutmaya geldik».

MUSTAFACIĞIM LOKANTASI

Kaymakam, «Aman, sizin yazılar da öyle olmasın da» dedi. Bankacıyı «Yeni Liman»da konuk etmişler. Bankacı onbeş gün kalmış orda halinden memnun.

Eh, Kaymakamı ziyaretten çıkınca ne yapacağım, kiminle konuşacağım acaba diye düşünür, Karaburun'u arşınlarken, bir de lokanta sordum. «Mustafacığım» da yiyebilirsin dediler. «Mustafacığım» u facık bir lokanta amma, karnımızı doyurdu. Masadakilerle ahbablık ettik. Akşam yemeği ne olacak, bulunan : yoğurtlu patlıcan çoban salata, pilâv, rakı

Karaburun, İzmir'in denize varan ucundadır bilirsiniz. Y...u, beli yok sayılır. Hele, Çeşme've gitmek olanaksızdır Amma, yıllar yılı bir keçi yolu, ciple ya da benzeri araçla gidecek-lere varar. Şehirliler. Karaburun'un kıyısına yurt tutarlar Yazın bir kaç aylarını buraya gelip geçirip, giderler. Tanınmış bilim adamlarından biri de, eskiden kalma yel değirmenini yazlık yapmıştır. Çok biçimli olduğunu söylerler.

Mordoğan'da Böklüce Mustafayı anlatan Bakkal Ahmet Özcan (soldan üçüncü)

Üzüm aracılarının elinde kalmıştır Karaburun. Üzüm aracıları ile de konuştum, şu fiyatına alıp bir misli fiyatla satarlarmış üzümü. Karaburun'un «razzaki» sini, Toplama fiyatı kiloda 85 kuruş. Karaburun'dayken, Balkan-dan gelmiş Bulgarca yazılı arabalar bekleşiyordu Belediye'nin önünde. İzmir'li tüccar, toplattığı —köylünün topladığı— üzümleri, «bağda teslim» satıyor, ihraç ediyor. Köylüler, üzüm aracılarına, kıştan yaptıkları şarapları veriyorlar, ağırlıyorlar onları. Öyle bağnazlıkları - taassupları yoktur. Camiden çıktıktan sonra, işe, akşam da kerevetin üstünde şarap testisinin başına geçiyorlar.

CEHENNEM DERESİ

Mordoğan'ın karşısındaki dereye «Cehennem deresi» derler. Burava bu adın verilmesi. Börklüce Mustafa'nın Padişah askeriyle yaptığı «müblağa cenk» den dolayı imiş. Nâzım destanında bunu şöyle anlatır :

«..

Bedreddin yiğitleri kayalardan ufka baktılar.
Gitgide yaklaşıyordu bu toprağın sonu
Fermanlı bir ölüm kuşunun kanatlarıy.
Oysaki onlar bu toprağı,
Bu kayalardan bakanlar, onu,
tüyleri baldan sarı,
Üzümü, inciri, narı,
sütleri baldan koyu davarları
ince belli, aslan yeleli atlarıyla
duvarsız ve sınırsız
bir kardeş sofrası gibi açmıştılar.
Sıcaktı.
Baktı.
Bedreddin yiğitleri baktılar ufka...
En yumuşak, en sert
en tutumlu, en cömert,
en
seven
en büyük en güzel kadın :
TOPRAK
nerdeyse doğuracak
doğuracaktı.
Sıcaktı.
Bulutlar doluydular.
Neredeyse tatlı bir söz gibi ilk damla düşecekti yere
Birden —
— bire

Eylenbocz köyünde üzüm toplayanlar

kayalardan dökülür
gökten yağar
yerden biter gibi.
bu toprağın verdiği en son eser gibi
Bedreddin yiğitleri şehzade ordusunun karşısına
çıktılar.
Dikişsiz ak libaslı
baş açık
yalnayak ve yalın kılıçlılar.
Mübalâğa cenk olundu.
Aydının Türk köylüleri,
Sakızlı Rum gemiciler,
Yahudi esnafları,
on bin mülhid yoldaşı Börklüce Mustafanın
düşman ormanına on bin balta gibi daldı.
Bayrakları al, yeşil,
kalkanları kakma, tolgası tunç
saflar
pare pare edildi amma,
boşanan yağmur içinde gün inerken akşama
on binler iki bin kaldı.
hep bir ağızdan türkü söyleyip
hep beraber sulardan çekmek ağı,
demiri oya gibi işleyip hep beraber
hep beraber sürebilmek toprağı,
ballı incirleri hep beraber yiyebilmek,
yarin yanağından gayri herşeyde
her yerde
hep beraber!
diyebilmek
için
on binler verdi sekiz binini...
yenildiler.
Yenenler, yenilenlerin
dikişsiz ak gömleğinde sildiler
kılıçlarının kanını.
Ve hep beraber söylenen bir türlü gibi
Hep beraber kardeş elleriyle işlenen toprak
Edirne sarayında damızlanmış atların
Eşildi nallarıyla.
Tarihsel, sosyal ekonomik şartların
zaruri neticesi bu,
deme, bilirim!
O dediğin nesnenin önünde kafamla eğilirim.
Ama bu yürek
o bu dilden anlamaz pek.
O, «hey gidi kahbe devran hey.»
der.
Ve teker teker,
bir an içinde,
Omuzlarında dilim dilim kırbaç izleri,
yüzleri kan içinde
Geçer çıplak ayaklarıyla yüreğime basarak
geçer Aydın ellerinden Karaburun mağlupları..»

KARABURUN ASKERİ

Burada, bu konuları bilenlerin anlattıklarına göre, Şehzade Murat Rumeli askeriyle Mustafa'nın üstüne geldiği zaman, Çeşme üzerinden Karaburun'a geçmiş, Mustafa ile askerini arkadan sarmıştır. «Bir Karaburun askeri, 20 Rumeli askerine bedeldi» şeklinde kalan söz, Mustafa'nın askerlerinin inanmışlığını anlatmak için söylenmiştir.

Mordoğan'da öğrendim ler, bundan beş buçuk yıl önce, buralarda geçen olay hakkında fazla bir şey söyliyemediler. Tarihte okumuşlar, unutmuşlardı anlaşılan. Bana «Canlı tarih» diye tanıttıklar. Bakkal Ahmet Özcan, oradakilerin hepsinin ağzını açık bırakacak bir bilgi küpü olduğunu gösterdi. Şöyle özetledi;

«Bu komünistlik gibi birşey. Fakat değil o z a m a n a g ö r e, Cumhuriyet. Saltanatı lâğvetmek istiyorlar. Tekkeleri, zaviyeleri kaldıracak, camilere, kiliselere dokunmayacak. Kadından başka herşey ortak.

Şu Mordoğan'ın arkasındaki dereye cehennem deresi derler bundan dolayıdır.»

Karaburun, Mordoğan köylerinin çoğuna gidemedim. «Köy değil mi hepsi bir» dedi, Motorcu Muammer. «Eylenhoca» köyüne gittik, büyük köydür, yakın köydür diye. Yolda Muammer'le konuşuyoruz. Anlatıyor :

«Buraya ayrıca (insaniyetli köy) derler. Köylüleri çok iyi yürekli, insan canlısıdırlar. Köyde, zerrece hırsızlık olmaz. Evlerinin kapısında kilit görülmemiştir. Kadınları kaç-göç bilmezlerdi yakınlara kadar. Hiç kimsenin tapusu yok elinde. Kredi alma zorunluğuna kadar bu pek dikkati çekmemiş. Tapusuz, yaşayıp gitmişler. Kösedere köyünde Tarım Kredi Kooperatifi vardır. Ancak ev başına biner lira kredi düşüyor, düşmü yormuş.»

Eylenhoca köyünde, ufacık motorsikletimizle, üzüm toplayanların arasından geçtik. Burada herkes Muammer'i tanıyor. Vaktiyle bu köylere tahsildarlık etmiş. Köy kahvesinde oturup, konuştuk. Söz politikadan açıldı. Köyde, «Kahir ekseriyet» AP. liymiş. CHP. de var, öbür partilerin temsilcileri yok Muammer veriyor ver ver bilgiyi:

«Kıt toprakları... Çoğu zararla kapatır yılı. En iyisi, yılda üzümden, tütünden 1000 — 1500 lira kazansa iyi...»

Eylenhoca köyünün eski muhtarı, bekçisi, üstü başı düzgünü aldı çevremizi. Motorcu Muammer, «Bu arkadaş, buralarda dolaşıyor, bilgi topluyor, köyünüzün bir derdi varsa söyleyin, gazeteye yazacak» dedi.

Köyün eski muhtarı: «Biz devletten para istemiyoruz. Bizim başımızdaki şu domuzları yoketsin, bizi domuz belasından kurtarsın yeter» dedi. Bir köşede kâğıt oynayanlar, oyunlarını bırakıp, bakıştılar. Çevremize toplananlar oldu.

Karaburun köylerindeki domuz dünyanın bir yerinde yokmuş. Üzümleri yiyip bitiriyormuş yaban domuzları. Domuz kuyruğu götürene de, bir domuz kurşunu veriyorlarmış o kadar

— Yakalayıp, besleyin, satın, dedim, arkasından şakalaştım:

— Yeyin keratalarıl

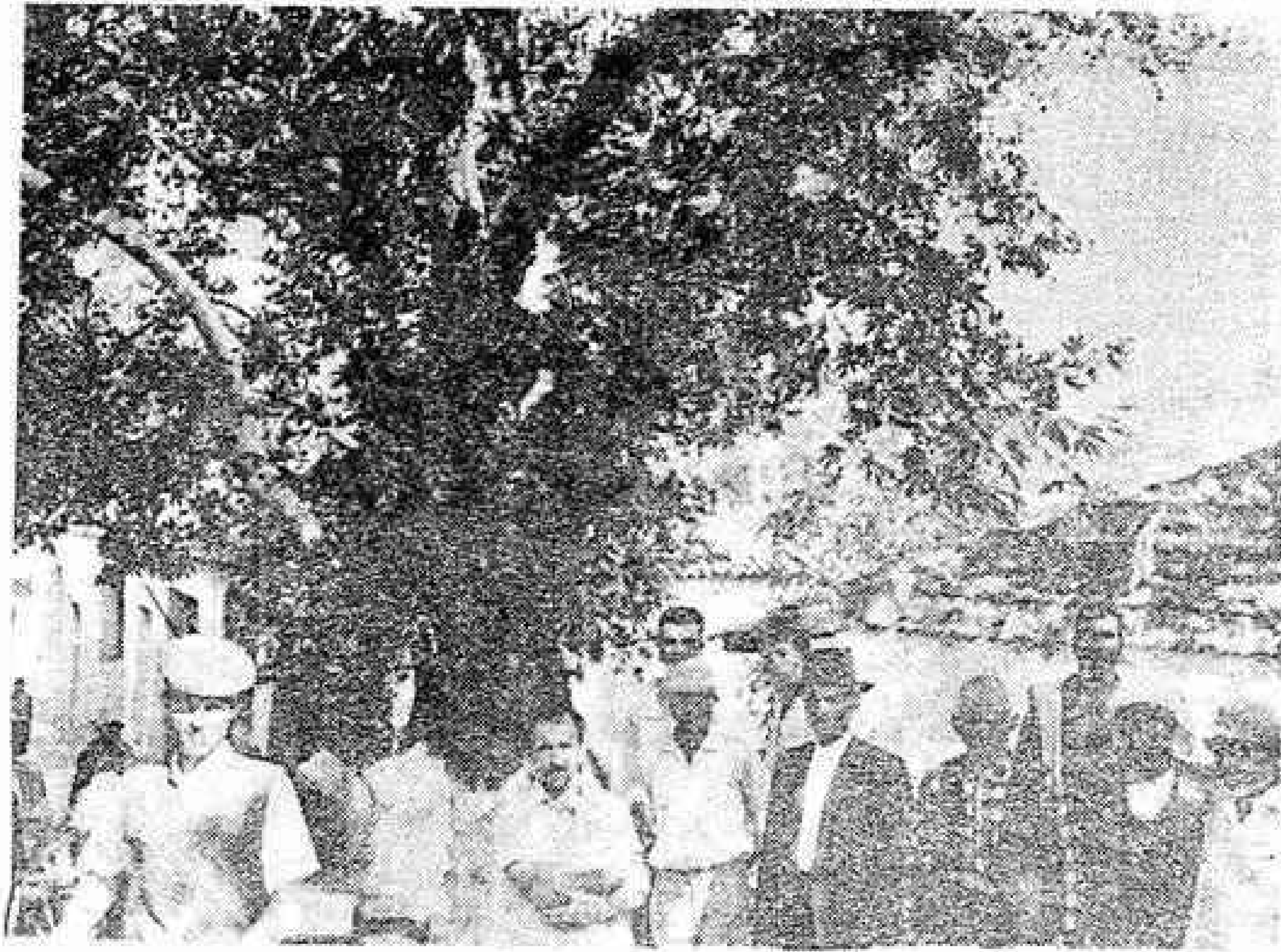
— Başa çıkamadık, dediler. Anlattılar :

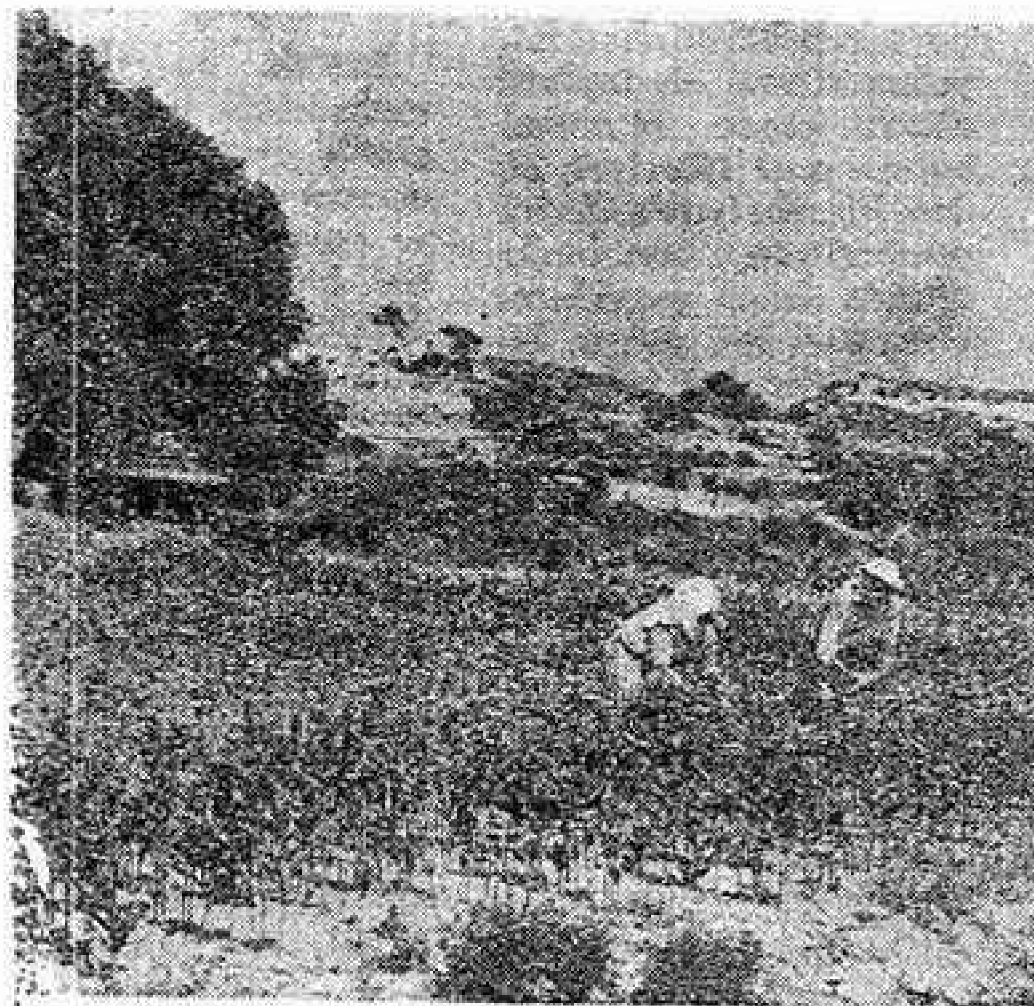
«Domuzla mücadele derneği kurduk, bir hoca, «Eti de satılır parası mubahtır» diye fetva verdi. Fakat dağlar sarp burada, domuzun öldürülmesi çok güç.»

Eylenhoca'da epeyce oturduktan sonra çıktık yola, Mordoğan'a dön - dük. Yol üstünde genç kızlar ,erkekler tütün topluyorlardı. Tütün ticaretinin, sömürüsünün nemenem şey olduğunu buralarda öğrendim.

Köyü şimdi hatırlıyamıyorum, notlarım da da yok. Kösedere mi, Bozköy mü, Ambarseki mi, birinde, köylüler vaktiyle kendi aralarında kooperatiflerden daha güçlü bir usul bulmuşlar Temeli güvene dayanıyor. Hele, bir çok yerlerde, kooperatif eğitimi yapılmamışsa, kooperatifler, kötü örnek olmaktan öte gidemiyorlar. Kooperatiflerin çoğu ağaların işine rahatça yarıyor. Amma, bu köylerden birinin bulup, yaşattığı usul gerçekten «insaniyetli - hümanistce» bir usul. Köylüler kaldırdıkları üzümü ya da narı, inciri kaldırır kaldırmaz doğruca köy meydanına getiriyorlar, köyün muhtarı onların getirdikleri ürünü tartıp, pazarda sattırıyor, hiç bir çıkar sağlamadan, hiç bir çıkar gütmeden, parasını getirip, malın sahibine, köylüsüne ödüyor. Biraz acayip gibi değil mi? Öyle... Bu düzen içinde böyle gelenek nasıl kalmış?

Mordoğan'ı, Karaburun'u «İnsaniyetli» köyleri bırakıyoruz burada. Yol üstünde Mordoğan'la, Gül bahçe arasında ufak ufak kıyı plâjları var. Parası olan, borusu öten alıp yaptırmış buralara köşkleri. Bir bakanın da var yol üstünde köşkü. Otobüsle geçerken kaçırdım da, dönüp baktım köşke. Uzaktan da şatafatlı idi.

Mustafa Ekmekçi (sağdan birinci) Eylenhoca Kölyüleri ile bir arada.

Mordoğan yakınlarında tütünde çalışanlar

Hürriyet ve ihtilâl üzerine

Sömürücü, egemen sınıf ve tabakalardan olan kişilerin, reform kanunlarına ve uygulamalarına karşı gelinmedikçe şahıslarına ve politik hak ve hürriyetlerine dokunulmaz; onlara da yeni düzen içinde toplum için yararlı işler görerek seçimlerini kazanmak imkânları tanınır.

TİP'deki son tartışmalı ve çekişmeli durum hürriyetçi sosyalizm, ihtilâlci sosyalizm sorununu yine günün konusu haline getirdi, özellikle sağcı basında. Aybar'ı hürriyetçi olduğu için alkışladılar, muhaliflerini de ihtilalci olmakla suçladılar. Para verip kimsenin almadığı, milletvekillerine bedava gönderilen bir derginin imzasını saklayan aklı evvel bir yazarı benim için, «Biz de hürriyetçiyiz derdiniz, biterdi mesele,» **diyor. Sekiz yıldır biz İşçi Partisi sözcüleri, Anayasanın eksiksiz tastamam uygulanmasından, halkın oylarıyla iktidara gelmekten ve iktidara geldikten sonra da Parti Programında uygulayacağımızı söylemekten gayri ne söyledik? Bu da** «hürriyetçi» **değilse, ya nedir, veya ne olacaktır Türkiye'de** «hürriyetçi» **denilen sosyalizm? İhtilâlci savalizm taraftarlığının tek bir delili nerede, hatta bir emaresi, iması?**

AÇ BALIKLAR

Sağcı basın ve çevreler «hürriyetçi sosyalizm» **üzerine iştah verici bir yem görmüş aç balıklar gibi atladılar. Tabii, bu onlar için bulunmaz bir fırsattı. Sureti haktan görünüp Aybar'ı alkışlarken asıl demek istedikleri şu :** «TİP aslında komünist bir partidir demiyor muyduk? Alın işte, genel başkanları bile nihayet hürriyetçiliği savunmak zorunluğunu duydu, çünkü etrafını sarmış öbür yöneticiler komünisttir, ihtilâlcidir, diktatörlükten yanadır, ilh.» **Baştan beri durup dinlenmeden, içtenlikle Anayasayı, demokratik bir sosyalizm anlayışını savunurken birden bire** «hürriyetçi sosyalizm» **den dem vurmaya başlamanın böyle kasıtlı ters yorumlara yol açacağını, Partiyi zor duruma düşüreceğini biz baştan söyledik, ama dinletemedik. Şimdi anlaşılıyor ki Aybar'ın da kastı biraz böyle bir durum yaratmakmış,** «modern sosyalizmi bilmiyen» **aydınları Parti organlarından ve kurullarından bertaraf edip** «sosyalizme yeni katkılar yapacak» **kendi görüşlerini** «sağduyu ve tarihsel sezgi sahibi» **kitlelere doğrudan doğruya aktarabilmek için. Aydın kadrolara, teşkilât kademelerinin eğitimine ve bilinçlendirilmesine ne lüzum var? Halkın duygusal tutkularını, şartlandırılmış değer yargılarını işleyip oy toplamaya yarıyacak sihirli sloganlar ortaya atmak yeter de artar bile.**

HÜRRİYET DÜZENİ

Bu hürriyet konusu da o kadar karmakarışık bir şekilde, çeşitli sorunlar birbirine karıştırılıp, birinden diğerine zigzaklar, sıçramalar yaparak sunuluyor ki, konuya bir çeki düzen verip berrak sonuçlara varmak zorlaşıyor. Bir kez konunun felsefî bir yanı var. Örneğin, «İnsanlar doğuştan hürdürler» **mi, yoksa** «İnsan bir toplum düzeni içinde hürriyeti bulur» **mu? Hürriyet, sadece bireyin hareketlerini çemberliyen, onu baskı altında tutan yasakların olmaması mı, yoksa, bireyin** fiilen **bir takım olanaklara sahip olması mı? Meşhur** «yabancılaşma» **teorisinin altında da** «insan tabiatı» **ve üretim faaliyetlerinin bu tabiatı geliştirmedeki görevi (fonsiyonu) konusunda bir takım varsayımlar yatıyor. Hürriyetle ilgili bütün bu sorunlar da gelip birey toplum ilişkileri sorununa dayanıyor.**

Şüphesiz, bugün, bilimlerden ve bilimlerin ortaya koyduğu doğrulardan ayrı ve bağımsız bir felsefe söz konusu olamıyacağına göre, bu genel ve teorik sorunların incelenmesi ve bir çözüme kavuşturulması, son tahlilde, çeşitli toplum tiplerinde birey - toplum ilişkilerinin incelenmesine dayanacaktır.

Bu düzeyde hürriyet sorununun tartışılması, belli bir toplumda iktidara gelme yollarını arıyan, mücadelesini veren bir politik örgütü, sosyalist partiyi doğrudan doğruya ilgilendirmez. Sosyalizm için mücadele her alanda verildiği ve verilmesi gerektiğine göre, ideolojik alanda da, bilgi teorisi ve felsefe alanında da elbet verilecektir. Ama bunu sosyalist hareketin bilim adamları, felsefecileri düşünürleri ciddi araştırma, inceleme ve düşünme ürünü olan eserlerinde yapacaklardır. Her halde bunun yeri parti kongreleri ve sohbet toplantıları değildir. Bu gibi toplantılarda irticalen yapılan konuşmalarda hürriyet üzerine bir takım olgunlaştırılmamış görüşleri kaba taslak, gelişi güzel ileri sürmek, kafaları karıştırmaktan, sorular ve itirazlar yaratmaktan başka bir şeye yaramaz. Son aylarda TİP'de bu yapılmış ve böyle olumsuz bir sonuç vermiştir.

ACİL SORUNLAR

Bir de sosyalist demokrasinin nasıl, ne biçimde gerçekleştirileceği sorunu vardır. Ekonomik ve sosyal yanıyla sosyalist bir düzene geçmiş ülkeler için bu sorun günün acil sorunudur. Sanayileşme, kalkınma, eğitim sorununun çözümü başarılmış olduğundan, kitlelerde, özellikle aydınlarda ve gençlikte, dizginlerin, merkezden kontrolün gevşetilmesi, politik hürriyetlerin ve yönetimde söz ve karar sahibi olma hakkının tanınması istekleri belirmiştir. Kapitalizmin gücünü ve saldırılarını sürdürdüğü bir dünyada sosyalizmden gerilemeden, burjuva etki ve eğilimlerin gelişmesine meydan vermeden sosyalist demokrasiyi oluşturmak ve gerçekleştirmek bir meseledir. Hele geride bırakılan son derecede merkeziyetçi ve sert disiplinli dönemin alışkanlıkları ve arta kalan kadroları devam ederken bunu başarmak daha zor bir iştir.

Fransız, İtalyan ve diğer Batılı komünist partileri için de sosyalist demokrasi ve politik hak ve hürriyetler sorunu özel bir önem taşır, çünkü o partiler yıllar boyu Sovyetler Birliği partisiyle aynı paralelde, aynı yekpare blokta olmuşlar, aynı görüşleri paylaşıp aynı politikayı izlemişlerdir. Şimdi onlar da kendi toplumlarının şartlarına göre sosyalizme nasıl geçebileceklerini, burjuva demokrasisini sosyalist bir demokrasiye nasıl dönüştürebileceklerini sorunu ile karşı karşıyadırlar.

TİP'İN TÜZÜK VE PROGRAMI

TİP içinse pratikte böyle bir sorun yoktur. TİP komünist bir parti değildir; ne ihtilalle iktidara gelmeyi, ne de tek partili bir «proleterya diktatörlüğü» **safhasını öngörür. Türk devletinin bağımsızlığı kadar Türk sosyalist hareketinin bağımsızlığını da temel ilke olarak kabul etmiştir. TİP'in tüzük ve programı, Anayasa çerçevesi içinde oluşturulacak bir sosyalist hareketin tüzük ve programıdır ve TİP' in faaliyetleri hep bu çerçeve içinde olmuştur. TİP için demokrasi ve hürriyet sorunu, Anayasanın eksiksiz tastamam uygulanması mücadelesini vermek, halk kitlelerini Anayasa hak ve hürriyetlerine sahip çıkartarak politik bir güç haline getirmek ve nihayet iktidara gelerek bu hak ve hürriyetlerin büyük halk çoğunluğu yararına gerçekleşmesini sağlamaktır. Bugün ve Programında öngörülen gelecek safhada TİP için hürriyet ve demokrasi sorunu budur.**

Şüphesiz Türk sosyalistleri, hatta içinde yaşadığı dünya ve çağ ile ilgilenen herkes, dünya sosyalit hareketinde ve kesiminde beliren yeni eğilimlere, oluşumlara kayıtsız kalamaz; bunları izlemek, incelemek, değerlendirmek gerekir. Ama yalnız bu açıdan meşgul olunur bu konularla, yoksa TİP'in kendisi için —kendi hareketini yürütebilmesi için— çözülmesi gerekli sorunlar değildir bunlar.

Demokrasi ve hürriyet sorununun bir yanı vardır ki, sosyalist veya kapitalist toplumlarda olsun, demokratik yönetimin gerekliliğine inanmış düşünürleri, sosyologları, siyasal bilimcileri ve siyaset adamlarını yakından ilgilendirmekte ve meşgul etmektedir; uzun vadeli açıdan Türk sosyalistleri için de önemlidir bu sorun. O da, kitlelerin ve bireylerin ülke yönetiminde gerçekten bir payı, alınacak kararlarda bir katkısı olmasının nasıl sağlanabileceğidir. Belirli fasılalarla yapılan seçimlerin bireylerin iradesini, seçme hürriyetini yansıtmadığı bilinmektedir. Baskılar, türlü oyunlar bir yana, kitle haberleşme araçları (radyo, televizyon, büyük tirajlı basın) **bireyleri devamlı olarak bir propaganda ve telkin akımı altında tutmaktadır. Merkezlerden çevreye yayılan bu etkilere bireylerin karşılık verebilmesi, merkezlerle tartışmaya girebilmesi, seslerini duyurabilmesi imkânsızdır; örgütlü grupların imkânları ise sınırlıdır. Kapita-**

Behice Boran

yasa uyarınca toprak reformunu yapıp, çeşitli bölgelerde toprak mülkiyetine bir sınır çektiniz mi, ağaların, kendileri bir gün toprağı işlemeksizin yüz binler, milyonlar kazanmak «hürriyet» ine, büyük şehirlerde veya Avrupa'da hayatın tadını çıkarmak «mutluluğu» na da bir set çektiniz demektir. Toprak ağası elbette ki kendisini eskisi gibi «hür» ve «mutlu» hissetmiyecektir. Dış ticareti, bankacılığı ve sigortacılığı devletleştirdiniz mi, bu alanlarda kolay ve yüksek gelir sağlayıp «tatlı hayat» sürenler için de aynı şey olacaktır. Bu kişiler reformlara karşı direnmiv» uygulanmasını baltalamaya kalkışırlarsa ne olacaktır? Demokrasi ve hürriyet adına pasif mi kalınacaktır? Meşru bir hükümetin meşru icraatına karşı geldikleri için kanuni müeyyidelerle karşılaşacaklardır elbet. Bunun için, «TİP. si iktidarında sömürücü, egemen sınıf ve tabakalar da bugünkünden daha hür ve mutlu olacaklardır» yargısı bir takım şart ve ihtiraz kayıtlarına bağlı olarak doğru olabilir ancak. Bu noktayı biraz acıklayalım.

İNSANI İNSAN YAPAN NİTELİKLER

Sömürücü, egemen sınıf ve tabakalardan olan kişilerin, reform kanunlarına ve uygulamalarına karşı gelinmedikçe, şa-

list toplumlarda son derece etkili bu tek yönlü propaganda araçları büyük sermayenin ve kapitalist düzeni korumakla görevli devletin elindedir. Sosyalist düzene geçmiş toplumlarda ise iktidardaki tek partinin kontrolündedir. Sosyalist toplumlar son derece örgütlü, her birevin bir veya bir kaç örgüte, kurula, ekibe katıldığı toplumlar olduğu için, buralarda somut sorunların serbestçe tartışılması mümkündür, ama ülke çapındaki sorunlara, temel iç ve dış politika sorunlarına katkıda bulunabilmeleri, bu konularda seslerini duyurup kararları etkileyebilmeleri çözüm bekleyen bir sorun olarak ortadır. Yani kısacası sorun, gerek her sosyal kurumda, gerekse ülkenin genel yönetiminde «taban» ile üst yönetim arasında karsılıklı bir alışverişi, etkileşmeyi gerçekleştirebilmektir. Programında halkın toplumun her kesiminde ve kademesinde ve genel devlet yönetiminde söz ve karar sahibi olmasını öngören TİP'in bilim adamları ve kurulları bu sorunun somut olarak cözüm şekilleri üzerinde simdiden çalışmalar yapabilirler.

HÜRRİYET VE MUTLULUĞA ÇEKİLEN SET

Son tartışmalarda bir de somut hürriyet, sovut hürriyet konusu çıktı ortaya. Sosyalizm, somut insanı, Ahmet'i, Ali'yi ve Ayşe'yi, Emine'yi mutlu yapmalıdır diyor Aybar. Doğrudur, çünkü mutlu veya mutsuz olan bireydir. Ama sınıflı toplumlarda sınıf ilişkilerini dikkate almadan, sınıf açısından hürriyet ve mutluluk sorununu çözmek, otomatik olarak, birevin hürrivetini ve mutluluğunu sağlamaz, o baska. Ama önce sorunun sınıf düzeyinde çözülmesi şarttır. İşçi ve emekçi sınıflardan bireylerin hürriyet ve mutluluğunu sağlamak için her şeyden önce onları sömürüden, maddi ve manevi baskılardan kurtarmak gerekir. bu da karşı sınıfların sömürü ve baskı imkânlarını ortadan kaldırmak, hiç değilse ilk ağızda kısıtlamakla mümkündür. Ana-lıslarına ve politik hak ve hürriyetlerine dokunulmaz; onlara da yeni düzen içinde toplum için yararlı işler görerek geçimlerini kazanmak imkânları tanınır. Yeniden eğitilerek, başkalarını sömürmenin, hak edilmemiş gelirlerle zenginlesmenin insana gerçek bir hürrivet ve mutluluk sağlamadığını yani, insanın, insanı insan vapan niteliklerini, kabilivetlcrini geliştirmek, sağlam ve yaratıcı bir kişiliğe kavuşmak ve bu kişiliğini ifade edebilmek imkânını vermediğini anlarlarsa, böyle yeni ve insancıl bir hürriyet ve mutluluk anlayışına varabilirlerse, onlar da yeni düzen içinde eskiden bilmedikleri ve hatta düşünemedikleri bir hürriyet ve mutluluğa kavuşabilirler. Ama bu artık, eski sınıfsal anlamda «hürriyet» ve «mutluluk»larının devamı ve artması değil, insanın insanı sömürmediği, baskı ve şiddet altında tutmadığı bir düzende bireyin kendi hür ve yaratıcı emeğiyle kendi kişiliğini geliştirebilmek birey - toplum çatışmasından kurtularak tam, dolu dizgin yaşayabilmek hürriti ve mutluluğudur. Hürriyet ve mutluluk genel ve soyut değil, sosyal tarifleri olan kavramlardır.

Bu yazımda ancak hürriyet kavramı üzerinde durabildim. İhtilâl konusu ister istemez gelecek yazıya kaldı.

Son tartışmalarda bir de somut hürriyet, soyut hürriyet konusu çıktı ortaya. Sosyalizm, somut insanı, Ahmet'i, Ali'yi ve Ayşe'yi, Emine'yi mutlu vapmalıdır divor Aybar. Doğrudur, çünkü mutlu veya mutsuz olan bireydir. Ama sınıflı toplumlarda sınıf iliskilerini dikkate almadan, sınıf açısından hürrivet sorununu ortaya koyup açıklığa kavuşturmadan doğrudan birevin hürrivet ve mutluluğunu söz konusu etmek sorunu soyut bir şekilde ele almaktır aslında. Sınıf açısından hürrivet ve mutluluk sorununu çözmek, otomatik olarak, birevin hürriveti ni ve mutluluğunu sağlamaz, o başka. Ama önce sorunun sınıf düzevinde çözülmesi şarttır. İşçi ve emekci sınıflardan bireylerin hürrivet ve mutluluğunu sağlamak için her şevden önce onları sömürüden maddî ve mânevi baskılardan kurtarmak gerekir; bu da karşı sınıfların sömürü ve baskı imkânlarını ortadan kaldırmak, hiç değilse ilk ağızda kısıtlamakla mümkündür.

Ne Olacak ?

Minnetullah Haydaroğlu

TİP.'teki buhranın tek bir anlamı var; Türkye'de sosyalist hareket tabii ve zorunlu aşamasını yapmak üzeredir. Onun tek temsilcisi TİP. de bu aşamaya evvelâ kendi bünyesinde ulaşmak durumundadır.

Burada bir hususa değinmek şart. Bir sosyalist parti denince akla her şeyden evvel örgüt gelir. Burjuva partilerinden sosyalist partilerin yapısal olarak en belirgin farkı da budur. Öteki partilerin de görünürde her şeyi ile tamam hattâ daha da şatafatlı örgütleri vardır. Ama bu örgütlerin fonksiyonları farklıdır. Kapitalist düzende sosyalist partinin örgütü, işçi sınıfının ve onunla kader birliği halinde olan emekci halk tabakalarının siyasî iktidar için yaptıkları mücadelede, mevcut koşullara ve yasalara göre yol gösterici mücadele gücünün öncüsüdür. Ötekiler için böyle bir şey bahis konusu değildir. Çünkü onlar için bu göreve esasen düzenin kendisi ifa ediyor. Resmî, özel, yerli, yabancı her türlü müesseseleriyle ağası, bürotratı, kompradoru vb. ile ve bunların hepsinin kurulu düzende normal işleyişleriyle bu fonksiyonu ifa eder yani hakim sınıfın iktidarda kalmasının savaşını verirler. İşte TİP nin sosyalist bir parti olabilmesi bir bakıma böyle bir örgüte sahip olmasına bağlıdır ve partinin böyle bir örgütü vardır. Bu örgüt sosyalizm yö-
snnndünâesvalizmyö- —
nünden kendi gelismesinin mücadelesini veriyor şimdi. Bir merhaleden bir yenisine aşıyor. Daha açık söylemek gerekirse, bu buhrana kadar. Partimizin bir devresi vardı bu devreye Aybar damgasını vurmuştu. Parti, teşkilâtı eliyle bu devreyi fiilen kapattı. Yenisini açmak için kongrenin bunu hukuken de tamamlaması lâzım.

Açılacak olan yeni döneme gelince; merhalede çok çetin olacağından şüphe edilemez. Başarı için gelişmekte olan bütün sosyalist güçlerin birleşmesi beklenir. Muhakkak ki bu ilk nazarda zannedilebileceği gibi basit ve kolay bir iş değildir. Fakat olacak. Çünkü başka türlüsünü düşünmek sosyalist mücadelenin zaferle sonuçlanacağından şüphe etmek demek olur.

Son zamanlarda her türlü kayıttan, düşünceden ve endişeden ari olarak parti içinden ve dışından sosyalistler arasında alabildiğine açık ve sert eleştiriler karşılıklı suclamalar ortaya döküldü. İyidir. İlerideki birleşmeye çok yararlı olacağına inanılabilir. Bu tartışmalarla her şey öyle elendi incelendi ki valnız fikirler, hareketler değil kişiler bile inceldi ufalandı. Her ne kadar elenir pütürlerden arınırsa yuğrulacak hamur o kadar iyi olur. Sosyalist hareketin yani partimizin hamuru da iyisinden bir hamur olacak. Fırtınadan sonra sosyalist efkârda mutlada daha temiz, daha berrak bir hava acacaktır. Kimsede nefes darlığı bunalımları kalmıyacak eskiden olduğu gibi şevkli ve canlı bir çalışma imkânı için vasat bulunacaktır.

Evet Parti olarak evvelâ bozulalım ve yeniden kurulalım. Yeniden kurulacağız da

"Mapushaneden„ Çıkan Nezihe Meriç

"Ayağım toprağa bastı„ dedi

Romancı ve hikâyeci Nezihe Meriç (Şengil) in bir hafta Ankara Cezaevinde kadınlar koğuşunda yattıktan sonra, tutukluluğu kaldırıldı. Ancak, kendi deyimiyle Nezihe Meriç'in, hem «ayağı toprağa bastı„ hem de «ayağı suya erdi.» Meriç ilk kez girdiği cezaevinde 7 cinayet mahkûmu kadınla bir arada yattı. Cezaevinde genel ev kadınlarını, randevu evlerinden gelenleri esrarcıları tanıdı. Hükümlülerden biri zina suçundan yatıyordu. Nezihe Meriç'in koğuş arkadaşları, onu çok sevdiler. Bir an önce çıkıp, yaşadığı hayata dönmesi için dua ettiler.

Nezihe Meriç gördü anladı ki, orada yatan insanlar, kötü yaratıldıkları, suçlu yaratıldıkları için cinayet işlememişler, düşmemişlerdir. Oradaki kadınların başlarına gelenler, az gelişmiş bir toplumun ortak problemidir. Kadınlar başlarından böyle birşey geçtikten sonra, cezaevinde — olay geçer geçmez— bambaşka bir kişiliğe, daha doğrusu, daha önceki kişiliklerine bürünüyorlar ve tek kelimeyle «af çıkması için» bekleşiyorlar.

Kadının Türkiye'de toplumdaki yeri nedir? Kocalarından, sevdiklerinden «hayvan işlemi» görmiyeni var mıdır? Bunu daha iyi anladı Nezihe Meriç cezaevinde. Koca, karıyı haraca kesmiştir. İçer gelip, para ister, vermezse döver.. Çocuk, birini vurmuş, «Anası öğretti» demişler, atmışlar bir başka kadını içeri. Kadının kocası askerde. Kocası yok diye, sataşmıya başlamışlar kadına, o da sataşanı vurduğu gibi, içerde. Toplumun yapısı, düzenin özelliği bu diye düşündü roman Meriç.

Bir karı — koca düşünün, kadın genç, kadın «kütür — kütür», erkek sıska, yaşlı, pinpon dedikleri tipten. Adamın zevki, karısını her gün sabah — akşam bastonuyla dövmek. Kadın, görgülü kadın. Kayseri'nin bir köyünden belki, belki bir başka yerden. Dayanır ha bire dayanır baskılara, dayaklara. Koca hastalanmıştır, pislik demez, kötü demez temizler kocasının kakasını. Amma, hasta, yataklak halinde döver kadını koca. İstese, canını çıkarır kocasının. Öylesine güçlü ve «kütür — kütür» sabreder. Fakat sonunda...

Nezihe Meriç, cezaevinde sevgilisiyle bir olup, kocasını öldüren, yaralıyan kadınlar gördü. Onlarla aynı koğuşta kalacağını düşününce baştan ürpermiştir belki. Ama ayrılırken, hepsiyle bir bir kucaklaştı. Kadın kadına dertleşip teselli etti.

Nezihe Meriç'in cezaevinde «ayağının toprağa bastığını» söylemiştik. Meriç, arkadaşlarına bunu şöyle anlattı:

«İnsanı şimdiye kadar çok dar yerde görmedim hiç.. Aydın arkadaş çevrelerinde yaşadım. Zaman zaman Hacıbayram'da dolaşır, gezerdim. Halkın arasındaym

sanır, oradan bir başka yere geçerdim. Bu lâfla anlatılamaz. İnsanları, can kaygısında özgürlüklerinden yoksun olarak görmek ayağımı toprağa bastırdı.»

NASIL TUTUKLANDI :

Nezihe Meriç, bundan on gün önce, bir gün savcılıktan çağrıldı. Daha önce bir kez daha çağrılmıştı Nazım Hikmet'in «Yeni Şiirleri» nin toplatıldığı sırada. O zaman, Salim Şengil'i de Nezihe Şengil'i de Emniyete götürmüşler, bir kaç saat sorguya çektikten sonra salıvermişlerdi.

Nezihe Meriç, bu kez de öyle olacak sandı. Eşi Salim Şengil İstanbul'daydı. Nezihe Meriç, «Çocuğu nereye bırakırım çok kalırsam„ diye düşündü. Telefonda savcının sesi çok kibardı. «İsterseniz yarın gelin» diyordu.

Nezihe Meriç, yanına mendil bile almamıştı.

Savcı ifadesini aldı. Çoğu kez savcıların yaptıkları gibi, «Şimdi aşağı inin. Sorgu yargıçlığına gönderiyoruz. Usulen tutuklanmanızı istedik. Amma böyle bir şey olacağını sanmıyoruz» dedi.

Fakat yargıç, tutuklanma isteğini kabul etmiş, mübaşir, Nezihe Meriç'e alıştığı biçimde «çık dışarı» demişti. Telefon etti, evinde arkadaşı vardı:

«— Aslı sana emanet, diyebildi. Salim'e haber salın, tutuklandım», diye ekledi.

Nazım Hikmet'in şiirlerini ve öbür yapıtlarını «Bütün eserleri»adı ile yayınlamak amaciyle çıkardıkları ilk kitaptan dolayı Nezihe Meriç böyle tutuklandı.

AYAĞI SUYA NASIL ERDİ?

Bazı gazeteler ve dergiler Nezihe Meriç'in tutuklandığını haber olarak verdiler. Bir, Çetin Altan onun için Akşam'da bir yazı yayınladı, Ulus bir resmini kullandı. Hepsi bu kadar.

Arkadaşları aradılar cezaevine not bırakanlar, telgraflar gönderenler oldu. Bunların Nezihe Meriç'i sevindirmediğini, teselli etmediğini söylemeğe imkân yoktur. Nezihe Meriç, iyi arkadaştı. Ca nınsandı. Elbette aranacaktı. Salim «Amca» geceyi, gündüzü yitirdi bir bakıma. Meriç'in tutuklanmasına, önce Asliye Cezada, o reddedince, Ağır cezada itiraz edilmişti. O da reddetmişti.

Bir tek şey, kadın romancıyı çok üzmüştü. Şimdiye kadar, demeç üstüne demeç, seminer üstüne seminer yapan kadın derneklerinin ilgisizliği. Bir süre önceydi, bir kadın derneği, hem de okumuş kadınlar derneği, Nezihe Meriç ödül aldığı zaman onuruna Washington Restoranda bir çay vermiş, burada konuşan konuşmuştu. Türk kadını haklarına kavuşmuştur, artık sırtı yere gelmez diyorlardı konuşanlar. Burada, bir genç kalktı, «Sizin söyledikleriniz hoş sözler amma, gerçek böyle değil, Türkiye'de değişen fazla bir şey yok» dedi.

Nezihe Meriç cezaevinde kaldığı sürece hiç bir kadın derneği, hiç bir edebiyatcı kuruluşu onu aramadı, hakkını sormadı. O zaman erdi Meriç'in ayakları suya.

Nezihe Meriç şimdiye kadar «Bozbulanık», «Topalkoşma„ hikâyelerini, «Korsan çıkmazı» romanını yazmış, Korsan çıkmazı 1962 de Dil Kurumu ödülü almıştır. Son hikâye kitabı «Menekşeli Bilinç» tir. Oyun olarak da «Sular aydınlanıyordu — durup dinledi bir kaçı—» nı yazdı.

Cezaevinde yedi gün kaldı. Bayramdan bir gün önce çıktı. Ve bayramda koğuş arkadaşlarını ziyarete koştu.

Meclis Kulisinden Notlar

Hedef Gazeteciler mi?

Geçen hafta Türkiye Büyük Millet Meclisi, yine kaynadı durdu. Bir yanda Bütçe görüşmeleri, öte yanda Cumhuriyet Senatosunda ve Millet Meclisinde yapılan konuşmalar.. Olaylar hızla ilerliyor, Senatör ve Milletvekillerinin dikkatli bakışları daha bir olay üzerinde toplanmadan, bunu yenileri izliyordu.

Geçen haftaki toplantılarda, üzerinde ençok durulan konulardan biri, Güven Partisinden Balıkesir Milletvekili Süreyya Koç'un Bütçe görüşmeleri sırasında yaptığı konuşma oldu. Koç, bazı gazetelerin ve gazetecilerin Meclisin manevi kişiliğine hakarette bulunduğunu, olayların «eksajere» edilerek, gazete sütunlarına aktarıldığını iddia etti. Bu tür davranışlar karşısında gerekli tedbirlerin alınmasını istedi.

Ertesi gün gazeteciler, yapılan bu ithamlar karşısında Koç'u tekrar dinlememek için, Bütçe - Plan Karma Komisyonunu terketti. Bu hale sinirlenen yine ayni partiden Muğla Milletvekili Turan Şahin, gazete ve gazetecilere veryansın ederek, «En sağından, en» soluna kadar bütün gazeteler, dini duyguları sömürmektedirler. Bu gazetelerden ve bu gazetecilerden memlekete hayır gelmez» deyip, kesip attı.

Gazetecilerin dostu olarak tanınan Turan Şahinin, böyle toptan gazete ve gazetecileri suçlaması, üzüntü ile karşılandı. Herkes şöyle bir düşündü: «Demek ki, Turan Şahinden bu memlekete çok hayır geliyor» dedi.

Bütçe — Plan Karma Komisyonundan çıktıktan sonra Süreyya Koç, bir gazetecinin koluna girdi, yana yakıla anlatmaya başladı.

«Millet Meclisi Başkanı, geçenlerde bir iftar yemeği verdi. Bu iftar yemeğinde hazır bulunan Senatör ve Milletvekilleri tabaklarına yemek almak suretiyle ayakta oruçlarını açtı. Ertesi gün bazı gazetelerde, Senatör ve Milletvekillerinin ellerindeki tabaklarla sofraya uzanmış halde, fotoğrafları yayınlandı. Bu fotoğrafın altında da Şair Tevfik Fikret'in «Haan-ı Yağma» şiirinden bir beyit :

«Yiyin efendiler yiyin bu haan-ı iştiha sizin»
«Doyunca, tıksırınca, patlayıncaya kadar yiyin.»

Koç sordu : «Doğru mu bu?»

Gazeteci cevap verdi :

«Doğru. Eğer Millet Meclisi Başkanı, Devlet Kesesinden, Büyük Millet Meclisinin çatısı altında Senatör ve Milletvekillerine iftar yemeği verirse, bu olayın havadis değeri büyüktür. Gazetecinin bunu anlattığımız şekilde yazması görevidir.

Millet Meclisi Başkanı oruç tutabilir, eş ve dostunu evinde iftara çağırabilir. Buna kimsenin birşey demeye hakkı yoktur. Herkesin dini anlayışına herkes saygı duymakla yükümlüdür. Fakat Başkan böyle yapmayıp ta, bu iftar yemeğini «Devlet Kesesinden» hem de «laik» bir Devletin Meclis salonlarında verirse, gazeteci bunu, yukarıda anlattığımız şekilde yazar. Bu yazış tarzında «büyültme» diye bir şey de yoktur.»

Yeni Teşebbüsler

1969 seçimlerinin hazırlıkları 1965 yılında başladığına göre, AP, eski Demokratları y.ne kendi sinesinde toplama çabası içindedir. Geçen gün Demirelin bu hareketine Erzurum Milletvekili Cevat Önder, tesadüfen karşılık vermiş. Bütçe konuşmaları sırasında.

«Türkiye'de eleştirilmeyecek hiç bir müessese yoktur. Anayasada değiştirilebilir. İşte bir Cumhuriyet Senatosu ki, kendinden bekleneni, gereği gibi gösterememiştir.» şeklinde konuşmuştu.

Bu konuşmanın altında çok şeylerin yattığını söylemeye lüzum yoktu. Nitekim, AP. iktidarı, Kongre kararından sonra 27 Mayıscılar hakkında yeni bir harekete daha geçti. Tabii Senatörlerden beşinin dokunulmazlıklarının kaldırılmasına karar verdi. Oysa ki, ortada «hukuki» hiçbir neden yoktur. «Düşman azabta gerek» düşünüşüne uyularak, bu yolda bir karar alındı. Ama siz diyeceksiniz ki,. «Anayasa Mahkemesi bu kararı iptal eder veya Mahkemeye gitseler de, beraet eder, yine gelirler.» Sorun bunda değil, sorun, «Biz bir defa bu yolda bir karar alalım. Onları manevi bir huzursuzluğa sokalım da, sonu ne olursa olsun.» O gün AP. li Senatörlere hakim olan tek düşünce bu olmuştu.

Derken bu kararı başka bir teşebbüs izledi, Milli Birlik Grubunun «Grup» olma niteliğinin kaldırılması için bir içtüzük değişikliği hazırlanarak, Senato Başkanlığına sunuldu. Bu teklif kabul edilecek olursa, Milli Birlik Grubu, diğer siyasi partiler gibi, Senatoda görev göremiyecek ve örneğin «tercihli» konuşma hakkından yoksun bırakılacaktı.

DEFTER KAPANMADI

Başbakan Demirel, geçenlerde kabine hakkında gazetecilerle konuşurken, bir kez, «Bir kabine buhranı peşinde olmayın» dedi ve birkaç gün sonra da «Artık bu defter kapanmıştır» sözlerini ekledi.

«Kabine» deyince herkes «ciğeri yananları» görüyor ve açılan defterin kapanmaktan uzak olduğu kanısına varıyordu. Nasıl varılmasın ki, Ulaştırma Bakanı Sadettin Bilgiç, Sanayi Bakanı Mehmet Turgut, ogün - bugun Millet Meclisine gelerek, Bakanlara ayrılan yerlerde oturmuyordu. İçişleri Bakanı Faruk Sükan, Meclise gelmiş, fakat AP. 'li Milletvekilleri ile beraber oturmayı yeğ görmüştü. Nasıl varılmasın ki, Başbakan, istifasını istediği bir Bakandan, «İstifa etmiyorum, anca beraber, kanca beraber» cevabını almıştı.

Hele CHP. listesinde «Milli Bakiyeden» Milletvekili seçilip te, Demirel'in, «AP'ye gel, seni Bakan yaparım» ısrarına dayanamıyarak, sırf bu nedenle parti değiştiren Selahaddin Kılıç'ın Köy İşleri Bakanı olması, açık olan bu defterde hal bırakmadı. AP. li Senatör ve Milletvekilleri, bu yeni «atanma» karşısında söyleyecek söz bulamıyorlardı.

E. K.

Tüm'e Mektup

Erzurum'dan bir okuyucumuz, Tüm'e yolladığı mektupta, Atatürk Üniversitesinde, kendi deyimiyle «laçka olmuş» durumlara değinmekte 13 maddede topladığı bozuklukları özetle şöyle sıralamaktadır:

1 — Bir takım işbilir yöneticiler elinde yeteneksiz kişilere bol paralı işler peş keş çekilmektedir. Burası denetimden uzak, işbilir kişilerin yuvalandığı, her çeşit kötü kullanmanın yapıldığı, bir «çiftlik» olmuştur. Beş yılda bir rektör değişmesi gerekirken, ilk on yılda tam 9 rektör iş başına gelmiştir.

2 — Eleman alınırken gazetelere ilân verilmez. Kimin oğlu, kızı işsizse haydi... Evde kalmış kızları da eklemeliyim bunların arasına... Eski Zat İşleri Müdürü (...) nın kızı yabancı dil bilmediği halde Kütüphane'nin yabancı dilde yazılan kitaplarının tasnifi ile görevlendirildi. Ayda dört ders için 3000 liraya yakın para alan (...) uzmanı kızını yedek memure olarak yerleştirmiştir. (Not asıl eleman foto roman okurken bu kızcağız iş görür).

(Mektupta bu konuda bol miktarda örnek verilmektedir)

3 — Araba saltanatı derseniz o da öyle. Şehirde kalan asistanlar, uzmanlar karda, kışta yağmur altında dakikalarca servisin gelmesini beklerken, 30 kişilik arabaya 60 kişi sıkışırken, bir takım sekreterler, idare müdürleri, müdürler, şefler, yeşil plâkalı makam arabaları ile kapılarına kadar teker teker bırakılır. Şahsi işlerde minibüs, cip vs. kullanılmaktadır.

4 — Lojmandaki işçiler hiç kimsenin şahsi işini göremeyeceği halde, bazı müdür, şef vs. (gene onlar) kendi işlerini yaptırmaktadırlar. Haddine düşmüşse yapmasın, hemen işine son verirler.

5 — Geçen yıl teslim olup öğrenime açılan Ziraat Fakültesinin 2 yeni binasını bu yıl 1.800.000 Tl. na ihaleye çıkardılar. Fakat bu çürük inşaatın müteahhidi ile kontrol mühendisine soru soran yok.

6 — Öğrenci İşleri Müdürlüğü en laçka yerlerden biridir. Başka yerler 6-7 kez ön kayıt yaparken, burası üç kez yapmış, ve kontenjan açığını şehirden, telefonla çağırdığı zatların çocuklarının yaptığı söylenmektedir. Nitekim, bu yıl yapılan kayıtlardan birçoklarının düşük puvanla yapılmasına karşın daha yüksek puvanlılar çeşili ayak oyunu ile kaydedilmemişlerdir. Bu müdürle bir doçent Fakültede herkesin gözü önünde bu konu yüzünden kavga etmişlerse de, Üniversitenin yüksek menfaatleri(!) açısından sakıncalı görüldüğü için barıştırılmışlardır...

7 — Amerikan usulü kitüphanenin pek çok kitapları kaybolmaktadır. Herkes kendi okuyacağı kitapları seçmek için açık olan raflar arasına giriyor. Emperyalist bir ulusun uslûbu kitaplarının kaybolması birşey olmayabilir, ama bizim değerli kitaplarımızı açıkta sergilemek ne dereceye kadar doğrudur?.

8 — Eski (......) müdürü bunca yetkisini bırakıp, gençliğinde kullandığı fotoğraf makinesini kucaklayıp, «Beni fotoğrafcılık uzmanı alın» derde önceleri nimet dağıttığı adamlar «hayır» diyebilirler mi? Hooooop, bir uzman daha. Bu zat elinin titremesinden, üstüste tuttuğu iki kâğıttan üsttekini imzalıyorum diye alttakini imzalamış. Bu adamdan nasıl foto uzmanı olur. (Adı bizde saklıdır)

9 — Burada bir şef veya müdür eskidi mi hemen uzman olur. **(Mektupta buna ilginç örnekler verilmektedir)**

10 — Osmanlıca, Arapça — Farsça ve Eski Türk Edebiyatı derslerinde de öğretilebilen ... çeşitlerini öğrenciye tanıtmak için de bir uzman tuttular. 3000 liraya yaklaşan bir parayla .. Haftada sadece bir ders. Ayda eder dört ders. Ders saati tamam 700 lira...

11 — Türk Dili ve Edebiyatı bölümünün valnız ilk iki sınıfında Farsça dersi vardır. Üç saatten iki sınıfta haftadaki ders sayısı altıdır. Bu altı ders için bir doçent ile üç asistan varken, kalan üçünü de uzman vermektedir. Ayda 13 saat ders için saat başına ortalama 130 liradan ayda 1600 liradan fazla para almaktadır. Lojman da cabası! Ya Sayın Doçent ne yaparlar? Eğitim Enstitüsüne saati 15 liradan derse gider. Dünyanın hiç bir yerinde doçenti varken, haftada üç saatlik bir ders için bir uzman'a (!) yılda binlerce lira verilme...

(TÜM'ün notu : özetlenen mektupta geçen isimlerle, mektup yazan okuyucumuzun adları, tarafımızdan saklı tutulmuştur.)

Süper Emperyalizm : 2

Ergin Günçe

Geçen yazımızda genel olarak belirtiğimiz gibi, süper emperyalizm, kendisinden önceki ilk emperyalizm aşamasından farklı olarak, sadece sermaye ve mal ihracı ile de yetinmiyor. bir de emperyalist ülkenin milli gelir hesaplarında iz bırakmayan başka bir hareket yaratıyor: İhraç ettiği sermaye ile sömürdüğü dış dünya emek ürünlerinin büyük kısmını dışarda pazarlıyor. Bu biçimde biriktirdiği artı değer toplamının bir kısmını gene dışarda yatırım haline dönüştürüyor. Bu bakımdan, meselâ süper emperyalizmin lideri Amerikanın ihracatının milli üretiminin yüzde beşi, dış yatırımlarının ve iç yatırımlarının yüzde onu civarında olması artık büyük bir anlam taşımıyor. Oysa Amerikan ideologları hep bu propaganda noktalarına tutunurlar.

Dışardaki Amerikan sermayesinin elde ettiği mal 1950 yılında toplam Amerikan ihracatının 4,5 katıydı. Bu oran 1964 yılında 5,5 kata yükselmiştir. Öyleyse dünyaya yayılmış bir bütün olarak Amerikan ekonomisinin dış pazar ihtiyaç ve kullanımı, milli üretimin yüzde beşi değil en az yüzde otuzudur. Başka bir hesap ve deyişle Amerikan ekonomisi 200 milyar dolarlık bir dış satış cirosunu her yıl gerçekleştirmek durumundadır. Amerikan dış politikası ve bunun emrindeki askeri strateji bu rakam hiç unutulmadan değerlendirilmelidir.

Bu dev ihraç ihtiyacı zamanla artma eğilimi gösteriyor. Aşağıdaki tablo durumu iyi özetlemektedir:

Amerikan Ekonomisinin Dış Satışları
(Milyar Dolar)

	1950	1964
Dış Yatırım Ürünleri Satışı	44	143
Dolaysız İhracat	10	25
Toplam	54	168

Tabloda görüldüğü gibi Amerikan ekonomisinin dış satışları 14 yılda üç misli artmıştır. Artış oranı yılda yüzde 25 civarındadır. Günümüzde 200 milyarı bulan bu satışların on yıl içinde 300 milyara ulaşmasını beklemek hata olmaz. Şimdi kapitalist dünyanın dolar ve genel olarak krizinin bir kökünün bu dev satış hacminde yattığını kaydedelim.

Amerikan ekonomisinin bu devasa dışa dönüklüğünü bir de dışarda üslenmiş Amerikan şirketlerinin yatırım harcamalarını ele alarak incelemeğe çalışalım: Bu şirketlerin dış yatırımları 1957 ile 1965 yılları arasında yüzde 390 artmıştır. Aynı zaman süresinde şirketlerin içte yaptıkları yatırımlardaki artış yüzde 141 den fazla değil. Böylece dış yatırımların iç yatırımlara oranı yüzde 8,1 den yüzde 17,3'e yükselmiştir. Bugün ekonominin dış yatırım miktarı yılda 4 milyar doları bulmaktadır. Bu hesabın bir de kâr hanesine göz atalım: 1950 yılında Amerikan şirketlerinin iç kârı 21,7 milyar, dış kârı ise 2,1 milyar dolar kadardı. 1965 yılında ise iç kâr 36,1 milyar, dış kâr 7,8 milyar doları bulmuştur. Bu rakamlardan anlaşılacağı üzere iç kârın yüzde 80 artışına karşılık dış kâr yüzde 350 bir artış göstermiştir.

İbret alınması gereken bu rakamlar Amerikan Ticaret Bakanlığı kaynaklarından alınmıştır. Kalkınmayı, menşei ve mülkiyeti ne olursa olsun, yatırım sayan ve Amerikan sermayesinin ülkemizi kalkındıracağını sanan birtakım insanların bile şüphelerine başlangıç olabilecek nitelikte rakamlardır bunlar. Gerçek şudur ki, yabancı menşeli ve mülkiyetli yatırım sadece kendini kalkındırır. Yatırımın mülkiyet boyutunu hesaba katmayan kalkınma plânlarını yapanlar ve bunu yaparken emperyalizmin ihraç malı sözde ekonomik modelleri bilim sanma ve kullanma gafletine düşenler (meselâ Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânımızda yatırımı soyut bir kategori olarak ele alarak buna dayalı Harrod — Domar modelini kullanan safdil iktisatçılarımızı burada hatırlamadan geçemeyeceğiz). «Modern iktisatçı» olarak aramızda yaşarlar. Günün birinde sudan bir ihtilâf çıkararak süper emperyalizmin büyük örgütlerinde kendilerine önceden hazırlanmış işlerine koşan bu sözde «modern iktisatçıları» burada anmamızın sebebi anti — emperyalist bir plânda her fırsatta halkın dostlarıyla düşmanlarını ayırma titizliğini gösterme zorunluluğumuzu pekiştirmek içindir. Emperyalizmin bu bürokrat dostlarını burada bırakarak konumuzu incelemeğe devam edelim.

Dünyaya dönüklüğünün genel çizgilerini belirttiğimiz süper emperyalizmin bir de iç yoğunlaşma niteliğini gözden geçirmeğe çalışalım. Elimizdeki rakamlar 1957 Amerikan dış yatırım sayımından alınmıştır. Buna göre yıllık yatırımı 100 milyon doları geçen 45 Amerikan şirketi vardır. Bunların yatırımları toplam Amerikan dış yatırımının yüzde 57 sidir. Yatırımı 50 — 100 milyon dolar arasında 51, 25 - 50 milyon arasında 67, 10 - 25 milyon arasında 126 5 - 10 milyon arasında 166 şirket vardır. Yatırım hacimleri azaldıkça şirket sayısı artmakta ise de bunların toplam yatırım içindeki payları azalmaktadır. Yatırım gruplarına göre bu paylar sırasıyla yüzde 57; 14;9; 8;5'tir.

Amerikan sermayesinin iş alanları itibariyle dağılışı da bir yoğunlaşma gösterir. Toplam yatırımlarının yüzde 38'i imalât sanayiine, yüzde 32,4 ü petrole, yüzde 8'i madenciliğe, yüzde 8,4 ü ticarete, yüzde 4,6 sı kamu hizmetleri satışına yönelmiştir.

Söz konusu sermayenin kıtalar itibariyle dağılışı ise iş sahalarına göre farklılıklar gösterir. Afrikaya yatan sermayenin yüzde 51'i petrole, yüzde 22 si madenciliğe yüzde 14 ü imalât sanayiine akmaktadır. Lâtin Amerikaya akan sermayenin yüzde 36 sı petrol alanına, yüzde 12,6 sı madenciliğe, yüzde 24,3 ü imalât sanayiine yönelir. Asyada bölünüm sırasıyle 65,8, 1,1, 17,5 şeklindedir. Avrupada ise imalât sanayiine akan yüzde 54,3 ile birinci geliyor. İkincilik yüzde 25,6 ile gene petrol alanındadır. Avustralya ve Yeni Zelanda da imalâtın payı yüzde 54,1. petrolün payı yüzde 28,1 dir.

Bu rakamların ortaya koyduğu gerçek şudur: Süper emperyalizm her kıtayı bu kıtanın varlıkları ve ekonomik yapısı oranında sermaye gönderip yoğunlaştırarak sömürmektedir. Bu bakımdan bir optimum sömürme örneği kurduğu söylenebilir. Geri kalmış bölgelerin en çok petrollerine ve sonra madenlerine el atmıştır. Kalkınmış ülkelerde ise imalât sanayii yoluyla yürütür sömürme düzenini.

Bütün bu bölgelerde elde ettiği kârların hepsini Amerika Birleşik Devletlerine taşımayan süper emperyalizmin içeri getirdiği kârlar gene de ihraç ettiği sermayeden fazladır. 1950 — 1965 yılları arasında ihraç ettiği sermaye ile bundan ABD'ne taşıdığı kârın kıtalar olarak dökümü şöyledir:

(Milyar Dolar)

	Avrupa	Kanada	Lâtin Amerika	Diğer Bölgeler
ABD'nden ihraç edilen sermaye	8,1	6,8	3,8	5,2
ABD ne taşınan kâr (Bu sermaye sayesinde)	5,5	5,9	11,3	14,3

Bu tablodan anlaşılacağı üzere kârlılık oranı yoksul ülkelere yapılan yatırımlarda çok daha yüksektir. Amerika'nın yoksul ülkelere yatırdığı sermayeden sağladığı kâr yatırımının üç misli civarındadır. Yani yüzde 300 bir kârlılık oranı.

Avrupaya yatırdığı sermayeden Amerika'ya taşıdığı kâr yüzde 60 civarındadır. Kanada için bu oran biraz daha insafsız: yüzde 90 civarında. Oranların böyle düşük olmasının bir sebebi süper emperyalizmdeki dayanışma mekanizması, diğeri gelişmiş bölgelerde elde edilen kârların oralarda yeniden yatırılması gerçeği bir başkası da buralarda ne de olsa bir rekabetle karşılaşması olayıdır. Bu rekabet, üretim faktörlerinin fiyatlarında özellikle işgücünün nisbeten pahalı olmasında kendini gösteriyor. Avrupa, rakamlardan da anlaşılacağı üzere kendini en az sömürten ülke. Şuna rağmen en büyük gürültüyü de Avrupalı bazı devlet adamları (General de Gaulle gibi) ve yazarları çıkarıyor. Fakir ülkelerin devlet adamları ise koltuklarının garantisini süper emperyalizmin yatırımlarında ve «ölme de seni daha sağlıklı sömüreyim» anlayışıyla verilen sözde yardımlarda görüyor. Yazarlarımızdan bir avuç toplumcu dışında emperyalizm olayını farketmek istemeyenler hâlâ çoğunlukta.

Amerikan Burjuvalarının Nixon'dan bekledikleri

«U.S. News and World Report» adlı Amerikan Dergisinin son sayısında çıkan bir araştırma sonucunu okurlarımıza sunuyoruz.

Hemen herkes Nixon'un ülkeyi bir parça daha sağa götüreceğini umuyor. Yeni kanunların meclislere sevk temposu yavaşlıyacak, okullarda ırk ayrımının kaldırılması işi gevşeyecek, federal devletin eyaletler üzerindeki mali denetimi azalacak, fakirlere yardım konusu duraklıyacak, Sovyetlerle ilişkilerde bir miktar sertleşme görülecektir.

Soruşturmaya katılan Amerikalılar, Nixon'un devlet harcamalarını birdenbire kısarak bir duraklamaya yol açmasını istemiyorlar. Vatandaş hakları konusunda saatin geriye alınmasından korkanlar çoğunlukta. Soğuk harbin yeniden başladığını görmek istemiyor halkın çoğunluğu.

Yumuşak, orta yol siyasetinin hâkim olması, dereceli ve plânlı değişikliklerin uygulanması arzu ediliyor. Nixon'un 5 Kasım seçimlerinden bu yana, ilerde yapacağı işler hakkında oldukça dikkatli konuşmuş olduğu kabul edilmektedir.

VİETNAM SAVAŞI

Nixon'u bekleyen ilk işin Vietnam savaşına, kayıtsız şartsız yenilgiyi kabul dışında herhangi bir çare bulmak olduğu konusunda görüş birliği var. Bu konuda yeni başkanın Johnson'dan ayrı bir yol izleyemiyeceğini kabul edenlere de rastlanıyor. Bazıları da Nixon'un Güney Vietnam'ı görüşme masasına oturtmakta daha baskılı davranacağını umuyor.

Bir avukat, «Nixon'un savaş konusunu bir çözüme bağlamasını, şerefli bir barışı gerçekleştirmesini istiyorum.» diyor. «Eğer görüşmelerden beklenen sonuç elde edilmezse, bu işin sorumluluğunu Güney Vietnamlılara bırakarak zamanla bu ülkeden tamamen çekilmemizi uygun bulurum.»

Küçük bir şirketin müdürü bu konuda şöyle düşünüyor: «Nixon savaşa dört elle sarılacak ve askerlerin siperinden dışarı çıkmıyacaktır. Gene de barış görüşmeleri konusunda en az Johnson kadar titiz davranacaktır.»

Bir gazete başyazarına göre «Nixon Vietnam konusunun üstüne üstüne gidecek ve gerekli bütün askeri gücü toparlayarak bu savaşı kazanmağa çalışacaktır. Fakat Güney Vietnam önderleri bizi istemezlerse biz de çekiliriz.»

Borsa tacirlerinden birinin sözleri de şöyle: «Nixon'a oy veren bir çok kimse gibi ben de savaşın öncelikle ele alınacağını umuyorum. Bunun mantıki bir sonuca götürülmesi şart. Halk gözle görünür bir sonucun yaklaşmasını bekliyor.»

New-York'lu bir dokuma fabrikası yöneticisine göre «Çocuklarımızı Vietnam'dan kurtaracak her türlü formül şerefli bir barış oluyor. Bu hâdiseden bir an önce kurtulmalıyız.»

Bir uzay mühendisinin fikri ise «Nixon'un savaşı mümkün olan asgari yumuşamayla bitireceği ve şahinleri de (savaş taraftarı askerleri) fazla üzmeyeceği» merkezindedir. «Bu sıkıntıdan bizleri yakında kurtaracaktır. Fakat bir çoklarımızın beklediği kadar şerefli bir sonuç olmayacaktır bu.»

Küçük bir şehrin belediye başkanı «Yeni yönetimin bir numaralı işi, bu savaşa son vererek dünya barışına yönelmek olmalıdır. Gelecekte çıkması muhtemel savaşlar da bu savaş da görüşmeler yoluyla sonuca ulaştırılmalı.» diyor.

Los Angeles dolaylarından bir diş tabibi benzer bir görüş öne sürmekte: «Nixon'un savaşı sona erdireceğine güveniyorum. Fakat bunun için her türlü çözümü ne pahasına olursa olsun kabul edeceği elbette söylenemez. Oraya o kadar yatırım yaptık ki oradan çıkıp gelemeyiz. En iyi çözüm yolu görüşmeler. Fakat bunlar da çok yavaş ve umut kırıcı. Görüşmelere hep bir kuvvet noktasından katılmalıyız. Nixon zor, yorucu bir oyunu sonuna kadar oynamağa kendini hazırlamalıdır.»

Bir oto satıcısı da diyor ki: «Savaşın bir çıkmazda olduğu muhakkak. Bu konuda Nixon'un elinden de pek bir şey gelmez. Gerçi orada bizim yarattığımız bir çok zengin var. Bunlara savaşı kendi başlarına yürütebilmeleri için gerekli olanı vermeli ve Vietnam'dan çekilmeliyiz.»

AMERİKAN DIŞ POLİTİKASI

Sovyetler ve diğer toplumcu ülkelerle ilişkiler konusunda çok az insan önemli değişiklikler beklemekte. Bazıları ise bu konularda Nixon'un daha sıkı davranacağını ummaktadır.

«Bence Nixon bayrağımızın şerefini arttıracak ve bize karşı saygıyı yüceltecek değişiklikler yapmaya çalışacaktır. Birçok millete el attık, dadılık ediyoruz. Dostluklarını parayla satın alabileceğimiz fikrinden hareket ettik. Bu bir çeşit eli yumruklu kayınbiraderlere para yedirme işine döndü. Verdikçe daha çok istiyorlar.» Bunları söyleyen bir reklâmcılık şirketi danışmanı.

Bir çiftçinin yorumu da şöyle: «Yeni Başkanın ülkemizi askeri yönden güçlü tutacağına dair verdiği söz çok yerinde. Dünyadaki ana sorunumuz kendimizi anlatamamak. Biz başkalarından daha üstün, daha kutsal yaratıklar değiliz. Başka ülkelere de aç gözlülüğümüzden ötürü gidiyor değiliz.»

NIXON

Texas'lı bir müteahhit ise «Artık dünyaya yayılmağa çalışmaktan vazgeçmeliyiz. Kendi ülkemiz içinde üstesinden gelemediğimiz bir çok sorun olduğu gibi duruyor. Fakat askeri taahhütlerimizden dolayı geri de çekilemeyiz.» demektedir.

Bir mağaza tezgâhtarına göre «Nixon Rusya'ya karşı daha başarılı olacaktır. Eğer gerekirse onların karşısına dikilmekte de tereddüt etmeyecektir.»

Bir imalâtçı işletmenin müdürlerinden biri Amerika'nın kendi kabuğuna çekilmesini uygun bulmamakta ve şöyle demektedir: «İster isteyelim, ister istemiyelim biz bugün İngiltere'nin bundan 100 yıl önceki görevinin mirasçısıyız. Eğer çekilecek olursak ortaya çıkacak boşluğa Rusya dolacaktır.»

«Dünya işlerine girtlağımıza kadar gömülmüş durumdayız. Nixon yönetimi altında bunun değişebileceğini hiç sanmıyorum.» diyor bir hukuk [illegible] ilişkiler uzmanı.

Bir borsacı da Nixon'un elinde daha büyük bir sopa taşıyacağına ve böylece Amerikan asil[illegible] görüntüsünün düzeltileceğine inandığını söylüyor.

«Rusya yeni başkanın karşısına süratle çıkacaktır. Öyle sanıyorum ki Nixon'u zor günler bekliyor.» Bunları söyleyen de bir bankacı.

Başka bir çiftçinin görüşü de şöyle: «Ben her zaman Sam amca rolünü oynamakta çok ileri gittiğimiz kanaatini taşıdım. Bir çok hallerde de bizi yaranlar «dostlarımız» oluyor. Bence çok sıkı davranmalıdır. Dış yardım konusuna gelince, ne kadar sıkı davranılırsa o kadar iyi.»

HARCAMA VE İÇ YARDIM

Çoğunluk, fakirlere yardım adı altındaki harcamaların bir israf teşkil ettiği kanısında. Pekâlâ çalışabilecek nitelikteki bir çok insan bu yardımlar yüzünden tembelliğe alışıyor diye düşünülüyor.

«Şehir merkezlerinde büyük paralar sarfetmekten kaçınmalıyız. Bob Kennedy'nin bu konuda iyi bir teklifi vardı: gecekondu bölgelerinde yatırım yaparak istihdam yaratacak olanlara kredi verilmesi. Bence böyle bir politikanın uygulanmasından yanayım.» Bunları söyleyen Teksaslı bir iş adamı.

Detroit gecekondularından bir ev kadını şunları söylüyor: «Bu ülkede asıl görmek istediğim bir değer değişikliğidir. Nixon'un bunu gerçekleştirip gerçekleştirmiyeceğini bilmiyorum. Belki elinden bir şeyler gelir. Önemli yolların tümünü yitirmiş bulunuyoruz.»

Büyük adamlara konuşma yazma işiyle uğraşan bir hanım «Nixon harcamalara çeki düzen verecektir.» diyor. «Demokratlar genellikle büyük ve güçlü hükümetten yanadır. Cumhuriyetçiler ise hükümet kontrollerinin kısıtlanmasından yana. Nixon Cumhuriyetçilerin ideallerini yaşatacak ve israfın önüne geçecektir.»

Texas'lı genç bir avukata göre, fakirlere, hasta ve işsizlere yardım programlarından herkes bıkmış durumda.

FİYATLAR VE VERGİLER

Hemen bütün Amerikalılar Nixon'un yükselen fiyat ve vergilere bir çare bulması gerektiği konusunda. Fakat bütçeyi fazla dar tutup ekonomik durgunluk yaratmasından da korkuyorlar. Doların değeri sabit tutulmalı.

Bir ev kadını şöyle konuşuyor: «Sendikalara ben de inanırım. Bunlar işçiler için fevkalâde işler başarmışlardır. Fakat ücret yükselmesi taleplerine de artık bir gem vurulmalı. Ben, ekonomi rahatlayıncaya kadar, ücretlerin dondurulmasından yanayım.»

Nixon enflâsyon spiralini durdurmalıdır. Para standardımızı gözden geçirmekle işe başlamalıdır.» Bunları söyleyen bir elektrik mühendisi.

Bir okul müdürü yeni Başkanın enflâsyonla savaşması halinde başını belâya sokacağını söylemektedir. «Başkan Johnson çelik fiyatlarına el attı da ne oldu? Temenni etmem ama ekonomi bir çöküşe doğru sürükleniyor.»

ARTAN SUÇLAR

Halkın çoğunluğu artan suçlar konusunda hayli endişeli. Bir kısım insan da bunun milli değil mahalli bir problem olduğu görüşünde. Nixon'dan federal mahkeme ve polise, suçlularla daha etkin bir savaşa girebilecek insanların tayin etmesini bekliyorlar.

Patron bir kadın bu konuda hayli hırçın: «Mevcut kanunların şiddetlendirilmesinden yanayım. Bazı suçların cezaları çok hafif. Suç üstü mahkemelerini çoğaltmalıyız. Yani hapse girmek daha kolay, çıkmak daha zor olmalı.»

Bir bavul satıcısı da çözümü şehir polisinin federal polisten yardım görmesinde buluyor.

Zenci bir memur mevcut kanunların sıkılaştırılmasından yana. «Suçluluk oranını azaltmak için federal programlar yeterli değil. Bütün halkın işbirliğine ihtiyaç vardır.»

Başka bir elektrik mühendisi de şöyle konuşuyor: «Nixon'un asayiş ve nizamın korunmasında elinden fazla bir şey gelebileceğini sanmam. Bu konuyu seçim kampanyasında çok işledi ve korkunun oylarını da aldı. «Baba Nixon'un» bütün suçların üstesinden geleceğini söyledi durdu. Halbuki bu mahalli bir meseledir.»

82 yaşında bir nine de şunları söylüyor: «Beyaz Saray tâ buralara kadar gelip suçluların yakasına nasıl yapışacak? Savcılar çok gevşek. Arabalarımızın kapısını kilitlemek zorundayız her zaman. Gece şöyle bir gezintiye çıkmak ise imkânsız.»

Yukardaki konuşmalardan anlaşılacağı gibi Amerikan burjuvaları geleceğe güvenle (!) bakıyor. Ülkenin gittikçe yoldan çıktığını görmek isteyen pek yok. Bütün istedikleri ufak tefek değişiklikler. Bütün umutları sağduyunda. Birkaç yıl öncesinin kötümserliği dağılmış.

(Çeviren: Ergin Günçe)

İmparator Hoover ve A.B.D.ndeki gangsterlik

James Hepburn

20 Ocak 1969 da Beyaz Saraya yerleşecek olan Nixon, Federal Polis (F.B.İ.) Başkanı Hoover'den ve CIA. Başkanı Helms'ten görevlerinde kalmalarını istemiştir. FBİ. Başkanı Hoover'in görevinde kalması kimseyi şaşırtmamıştır. Çünkü 1924 denberi FBİ. Başkanı olarak uzun ve yıkılmaz bir saltanat kuran Hoover, Nixon'un yakın ve içten bir dostudur. Komünistlerin, öğrenci kışkırtıcılarının ve zenci ayaklandırıcılarının amansız düşmanı Hoover, 44 yıldır bırakmadığı saltanatı sırasında, tam yedi tane ABD. Başkanı ve 13 Adalet Bakanı görüp geçirmiştir. 1962 Ağustosunda 6.000'i Federal ajan olmak üzere 14.217 personele hükmeden Hoover, bugüne kadar Kongreden istediği ödeneği koparmakta hiç güçlük çekmemiştir.

İmparator Hoover

FBİ.'nin başlıca iki görevi vardır: Federal kanunlara karşı işlenmiş suçlar üzerine soruşturmalar yapmak ve bu soruşturmaların sonucunu Adalet Bakanına, federal savcılara bildirmek; demek ki görevi soruşturma ve araştırma yapmaktır, suçları ve suçluları bastırmak ve önlemek değildir. Vergi kaçakcılığı, uyuşturucu maddeler, gümrükler ve hattâ ABD. Başkanının korunması FBİ.'ı ilgilendirmez, daha doğrusu bu gibi sorunlarla ilgilenmeyi her nedense istemez. Banka soygunculukları, araba kaçırmalar ile uğraşır. Oysa ki ABD.'nde adam öldürmek, uyuşturucu madde kaçakçılığı ve kadın ticareti yapmak için örgütlenmiş, korkunç güçte bir «Cinayet Konfederasyonu» vardır. Robert Kennedy Adalet Bakanı iken, bu «Cinayet Konfederasyonu» nun faaliyetleri üzerinde araştırma yapmasını FBİ.'den istemişti. Böyle bir görev verilmesi, Hoover'in tepesini attırmıştı. Zaten Hoover eskiden beri, ne hikmettir bilinmez, federal devleti kapsayan ulusal bir polis gücüne karşı idi. Eyaletlerin egemenlik haklarına titizlikle saygı duyduğunu sık — sık söylemişti. Fakat görevi olmadığı halde, iç ve dış yıkıcı hareketlere karşı ABD.'ni korumakta ve komünist avcılığı yapmakta sayısız «İşgüvarlıklar» gösteriyordu. Şimdi ABD'ndeki «Cinayet Konfederasyonu» nun insanı dehşete düşüren faaliyetleri üzerinde kısaca söz edilirse, Hoover'in vurdum duymazlığının nedenleri sezinlenir.

ÖRGÜTLENMİŞ GANGSTERLİK

Middlesex savcı vardımcısı John İrwin, 1967 yılında, «sanki Al Capone'un Chicago'sunda yaşıyormuş gibiyiz» demişti ve yalnız Boston bölgesinde son altı yıl içinde gangsterlerin 45 kişiyi öldürdüklerini açıklamıştı. Bill Davidson, Saturday Evening Post gazetesinde, «Nouvelle — Angeleterre'de Mafia'nın milyarderlerden ortakları vardır» diye yazmıştı. Massachusetts savcılığı cinayet masası şefi Charles Rogovin, «şimdi eski bir gangster filmi seyreder gibiyim; başka yerlerde Mafia, cinayetlerini incelikle işler ve kurbanları genellikle gürültüsüz kaybolup gider; fakat burada Mafia, hiç tasalanmadan, güpegündüz ve sokak ortasında adam öldürüyor» demişti.

Örgütlenmiş cinayeti yöneten özel hükümetin 1960 bütçesi 60 milyar dolardı, aynı yılda ABD. Savunma Bakanlığı bütçesi 47,5 milyarı geçmiyordu. Yalnız kumar «endüstrisinin» bütçesi 20 milyar dolara yaklaşıyordu.

Böylesine bir «Cinayet Dünyası» nın varlığını sürdürmesi ve gelişmesi ancak emniyet kuvvetlerinin himayesiyle mümkündü. Örgütlü her cinayetin karşısında, çoğu vakit görmezliğe gelen ve bazan da cinayeti destekleyen bir polis vardır.

Adalet Bakanı iken Robert Kennedy 15 Haziran 1961 de şu demeci vermişti: **«Halk, gangsterliğe karşı böylesine umursamaz kaldığı sürece ve halkın tek tasası büyük bir televizyon, büyük bir araba ya da birkaç dolar fazla kazanç olduğu sürece, ABD.ndeki cinayetler ve ahlâk çürümeleri devam edip gidecektir.»**

Aşağıdaki rakamlar okunursa, bütün bu «Vaveylâ» koparmaların nedeni anlaşılır: 1900 yılından beri, ABD.'nde 800.000 kişi öldürülmüştür; her yıl ABD nde 2 milyon silâh satılır; valnız 1967 yılında, Teksas hesaba katılmadan, 65.000 kişi ateşli silâhlarla öldürülmüştür. Kumar yüzünden, her yıl bir milyon Amerikan ailesi «felâkete» sürüklenir. Bütün bunlara fuhşu, uyuşturucu madde ve ahlâk — dışı yayın ticaretini eklemek gerek.

Şimdiden sendikalara bulaşan, bu cinayetler ve ahlâksızlıklar örgütü, çocuklardan bile yararlanırken şuncacık yürek sızısı duymaz. Biraz da bu yüzden, 1950 den 1960'a kadar suçlu çocuklar sayısı üç kat artmıştır. Bu cinayetler ve ahlâksızlıklar örgütü öylesine korkunç bir güç kazanmıştır ki, bugün ABD. ekonomisinin en etkin tekellerinden birisi olmuştur. Donald R. Cressey 1967 yılında, Mafia'nın beş yıl önce Robert Kennedy'yi öldürmeğe teşebbüs ettiğini söylemiş ve sözlerine şunu eklemişti: **«Robert Kennedy'nin düşüncelerine katılıyorum; bu örgütlü cinayetlere karşı, onların araçları ve tekniği ile geniş çapta bir saldırıya geçmezsek onlar bizi yokedecekler.»**

Mafia'nın elebaşıları hakkında kesin hiçbir delil bulunamıyordu; 1963 ocağında Robert Kennedy bir kaç elebaşının adını açıkladı, bu elebaşılardan Mickey Cohen, 1956 da 1200 dolar, 1957 de 1500 dolar gelir bildiriminde bulunmuştu. Fakat Mickey Cohen'in 25.000 dolarlık zırhlı bir arabası, 300 takım elbisesi ve 1.500 çift çorabı vardı. Robert Kennedy Adalet Bakanlığı sırasında, 9 ile 12 üye tarafından yönetilen ve Cose Nostra adıyla anılan «Cinayet Örgütü» ne karşı savaşını sürdürdü ve Kongreden 7 kanun çıkarttı. Ne çare ki, bugün, «Cosa Nostra» bütün melâneti ile ABD.'nde hükmünü yürütüyor.

İşte böyle bir cinayetler cennetinde, FBİ. ne yapıyordu?

İmparator Hoover'in derdi — günü, **«Sovyet casuslarının maskelerini düşürmek ve köklerini kazımaktı.»** Daha 1960 da Hoover feryadı basıyordu: «Biz komünistlerle savaş durumundayız.» ve Başkan Kennedy'nin öldürülmesinden bir ay önce de şu sözleri söylemişti:

«Başkan Kennedy'nin en yakın danışmanları, ya komünisttir ya da komünizm sempatizanlarıdır.»

Hoover, FBİ.'in başlıca görevinin komünizme karşı savaş ve «Amerikan Uygarlığını» korumak olduğunu sık — sık söyler. Küba'da Castro rejiminin yerleşmesinden sonra, F.B.İ.'ın işi —gücü Karayipler'den gelen bilgileri değerlendirmek olmuştur.

HAKİMİ MUTLAK

ABD. için neyin iyi olduğunu, neyin iyi olmadığını «en iyi bilen» Hoover, 1957 yılında Little Rock'da zenci ayaklanmaları patladığı zaman, federal ajanları göndermeyi reddetmişti. Gerçekten, güney eyaletlerinde, federal ajanlar, zenci düşmanı mahalli polislerle işbirliği yapıyordu. 1963 de Birmingham'da bir kiliseye bomba atarak 4 zenci çocuğu öldürenleri FBİ. öğrenmişti; fakat mahalli polise resmen bildirmedi. FBİ., bugüne kadar 200 milyon kişiyi fişlemişti, bu fişlerin ancak yüzde 20 si sabıkalılarındı; FBİ. ayrıca, politik ve ekonomik çevrelerin ileri gelenlerini de fişler ve dosyaları. Bir çok ABD. yurttaşı, en gizli bilgilere sahip olan FBİ dan korkar.

Tá 1953 yılından beri Hoover'in korkunç kudretini yakından bilen Robert Kennedy, Adalet Bakanı olunca, Hoover'i yerinden atmamıştı. Çünkü Hoover'i ve FBİ.'yı biraz sert eleştirmek ABD'nda vatana ihanete yakın bir suç sayılır; bir politikacı böyle bir akılsızlıkta bulunursa, o politikacı için en azından siyasi bir intihar demektir.

ABD'nde her geçen gün korkunç bir şekilde artan cinayetler, uyuşturucu madde ve kadın ticareti Hoover'i öylesine bir derde düşürmez. Hoover'in derdi günü komünistlerdir. 1962 de, «komünistler toplumumuzun bütün kesimlerine sızmayı başarmışlardır» demişti. Oysaki komünist partisinin topu topu 10.000 üyesi vardır, bu üyelerin 1.000'i F.B.İ. ajanıdır ve geri kalan da büyük bir titizlikle fişlenir ve göz hapsinde tutulur.

Ve Komünist Partisi kasasına giren üye ödentilerinin büyük bir miktarını FBİ. öder.

(«L'Amérique Brule» adlı kitaptan bazı bölümler özetlenerek çevrilmiştir.)

Kolombiya yeni bir Vietnam olabilir mi?

Gerard Chaliand

1968 ekiminin başında, Kolombiya hükümeti, eski gerillacı şeflerin, başlıca kentlerde, üniversitelerde, işyerlerinde grevler yaparak yıkıcılık ve kargaşalık plânı düzenlediklerini ileri sürdü Gerçekten Kolombiya'nın, iç silâhlı çatışmalar bakımından uzun bir geçmişi vardır 1948 den 1958 e kadar süren iç savaşta, çoğu köylü olan 300.000 Kolombiyalı öldü Eşkiyalık aldı yürüdü. Sonra, Marquetalia gibi «bağımsız cumhuriyetler» kuruldu ve gerilla savaşlar hızlandı. 1964 de gerillacılar kırılıp geçirildi, fakat kökleri kazınamadı O günden beri, Bogota'nın (Kolombiya'nın başkenti) kuzeyinde, güneyinde ve batısındaki bölgeler de güvensizlik sürüp gitmektedir. Ama ne gerillacılar etki alanlarını genişletebiliyorlar, ne de hükümet gerillacıları büsbütün yokedebiliyor

1.138.000 kilometrekare yüzölçümü olan Kolombiya'nın nüfusu 18 milyon, 600 bindir; nüfusu yılda ortalama yüzde 3.2 çoğalır.

Kolombiya'da köy evleri kerpiçten yapılmıştır; köylüler kuyu suyu içerler; tifo, verem ve bağırsak hastalıkları çok yaygındır. 2500 kişiye bir doktor düştüğünü söylemek, soyut bir deyimdir; gerçekte köylülerin çoğunluğu doktor yüzü görmezler, bir apandisitten ya da beslenme yetersizliğinden ölüp gidarler. Köylüler et, yumurta ve sütü pek seyrek yer — içerler; genellikle mısır çorbası, patates, meyve yerler

7 yıl önce, toprak reformuna başlanmış, on bin aileye yarım milyon hektar toprak dağıtılmıştır; yine de toprak sahiplerinin yüzde 3'ü ekilebilir toprağın yüzde 70 ini ellerinde tutuyorlar. Her iki erginden biri okuma yazma bilmez: ilk öğretim çağındaki çocukların yüzde 3%'i okula gitmez. Ömür ortalaması 45 yıldır.

İspanyalılar gelmeden önce, yerliler, 2.000 ile 3.00. metre arasındaki yüksekliklerde yaşıyorlardı; bu yüksekliğin üstünde havalar çok soğuktu, bu yüksekliğin altında sıtma nedeniyle yaşanamıyordu Bugün yerliler, nüfusu ancak yüzde 2 sidir.

Kolombiya 436.000 ton kahve üretimiyle dünya ikincisidir, ürettiği kahvenin yarısını ABD ne ihraç ediyor; ulusal üretiminin yüzde 20 si endüstriden geldiğine göre, Kolombiya ekonomisinin ABD.'ne nasıl bağlı olduğu kavranır. Çıkardığı petrolün yüzde 80 i ABD. şirketlerine aittir. Zümrüt (dünyanın birinci üreticisidir), plâtin, altın kaynakları zengindir ve Choco Pacifico Company adındaki bir ABD. şirketinin tekelindedir. İhracatının yüzde 70'i kahve olan Kolombiya, Newyork'ta kahvenin yarım kilosunda bir santimlik bir fiyat düşmesi olsa 8 milyon dolar zarar eder, 1954 ile 1964 arasında 80 santimlik bir düşme görülmüş santimlik bir düşme görülmüştür. Kolimbiya ekonomisinin ABD. ekonomisine bağlılığı üzerine rakamlarla sayısız örnekler verilebilir Rakama gelmiyen bir örnek vermekle yetinelim: Bugünkü Cumhurbaşkanı Dr. Lleras, kahve üreticilerinin eski başkanı ve «Celanase Colombiana» adındaki büyük bir ABD. şirketinin yöneticisi idi: cumhurbaşkanlığına adaylığını koymadan önce bu görevleri oğluna bırakmıştır.

Kilise, bugün bile Kolombiyada egemenliğini yürütür; kilisenin büyük çoğunluğu aşırı — tutucudur. Muhafazakâr partinin uzun yönetimi (1886 — 1930) sırasında Bogota başpiskoposu kimin cumhurbaşkanı olacağını buyururdu 1930 da iktidara gelen Liberal parti ve o zamanki Cumhurbaşkanı Lopez kilise ile devletin birbirinden ayrılması için uğraşmışlardır; ama kilisenin mallarından bugün de vergi alınamaz ve eğitim tümüyle kilisenin kontrolü altındadır. Büyük toprak ağalarının malikâneleri bir yana bırakılırsa, hemen hemen her köyde tek sağlam yapı kilisedir.

XIX'uncu yüzyılın ikinci yarısında, iki büyük parti (Muhafazakâr ve Liberal) arasındaki sert çekişme, memlekette geniş bir bölücülük havası yarattı, 1899 — 1902 yıllarında muhafazakârlar ile liberaller acımasız bir savaşa tutuştular (Bin Gün Savaşı). 1902 den 1930'a dek Kolimbiya bir iç barış dönemi geçirdi. 1930 da ilk kez Liberaller iktidara geldi ve Lopez Cumhurbaşkanı oldu. Reform vaatlerine rağmen Kolombiya'da pek bir şey değişmedi. Yıllar sonra Cumhurbaşkanı olan Gaitan, oligarşiye karşı çıktı ve 9 Nisan 1948 de öldürüldü Başkentte kendiliğinden bir şiddet patlaması oldu, Muhafazakârların evleri süren bu olaylar sırasında üç barkları yağma edildi. üç gün bin kişi öldü. Çok geçmeden çatışmalar köylere yayıldı ve dokuz yıl sürdü: Muhafazakârları tutan köyler Bogota'da verdikleri kurbanların intikamını almak istiyorlardı, liberalleri tutan köyler ise Gaitan'ın öldürülmesinin intikamını almak istiyorlardı Muhafazakâr Parti olsun, Liberal Parti olsun gerçekte ikisi de yönetici sınıflar elinde birer araçtan başka bir şey değildi, fakat köylüler bunun farkına varamıyorlardı. Bu çarpışmalar sırasında 300.000'e yakın ölü verildi. 1953 yılında General Pinilla'ın bir darbe ile iktidara gelmesi şiddet hareketlerini durdurmadı. 1957 de bir cunta general Pinilla'yı devirdi; ertesi yıl ulusal cephe ve Muhafazakârlar ile Liberallerin katıldığı ortak hükümet kuruldu

KENDİNE ÖZGÜ ANAYASA

Bu ortak hükümet, Anayasayada geçen şu üç ilke üzerine oturtulmuştur.

1 — 1958 den 1974'e dek. ikisi Muhafazakârlardan, ikisi Liberallerden olmak üzere, dört Cumhurbaşkanı birbirini izleyecektir Şimdiki Cumhurbaşkanı Lleras liberaldir.

II — Yürütme ve yönetim kadrolarında, Liberaller ve Muhafazakârlar arasında kılıkılına bir denge kurulacaktır.

III — Kongreden geçecek her hangi bir kanun için salt çoğunluk değil üçte iki çoğunluk gerekecektir.

Yukardaki ilkelere dayanan bir ortak hükümetin 1974 yılına dek yaşayıp yaşamıyacağı kuşkuludur. Çünkü onaltı yıl önce kimin seçileceği Anayasaca belirtilen bir seçime, halkın katılma isteği ne olabilir? Son seçimlerde katılma oranı yüzde 35 çevresinde olmuştur.

GERİLEYEN BİR EKONOMİ

Her yıl 500.000 kişilik bir nüfus artması gözönüne getirilirse, Kolombiya ekonomisinin ilerlemediği, tersine gerilediği görülür. 1963 den 1966 ya kadar paranın değeri her yıl yüzde 16 düşmüştür. Dış borçlar (başlıca ABD. ine) 1959 da 543 milyon dolarken 1966 da 956 milyon dolara yükselmiştir ve ticaret dengesi açığı, 1966 da 730 milyon dolara varmıştır. 1965 denberi alınan birtakım sert istikrar tedbirleri hiçbir olumlu sonuç vermemiştir. Yedi yıl önce bir toprak reformuna başlanmış, ama hâlâ 750.000 köylü topraksızdır. Nüfusunun yüzde 70 i tarım kesiminde çalışmakta olan Kolombiya, bugün, halkını beslemek için toprak ürünleri ithal etmektedir.

Nüfus çoğalması, Kolombiya hükümetini endişelendiriyor. Kolombiya'nın nüfusu 1950 da 11 milyon idi. 1968 de 18 milyondur, yirmi yıl sonra da 35 milyon olacaktır. Köklü reformlar yapılmazsa ve kalkınılmazsa, toplumsal gerilim daha da artacaktır.

Serbest meslek sahiplerinden, büyük toprak ağalarından iş adamlarından kurulmuş Kolombiya burjuvazisi bu sorunları çözme yeteneğinden yoksun görünüyor.

Kolombiya ordusu, politikada etkili bir rol oynamıyor; bu yönden Peru, Arjantin, Brezilya ve hattâ Venezuela ordularına benzemez. 1957 yılında General Pinilla'yı devirdikten sonra politika alanından çekilmiş, 1964 den beri gerillacılara karşı savaşmak başlıca uğraşısı olmuştur. Kolombiya ordusu 60.000 kişiliktir; seçkin birlikleri gerillaya karşı özel olarak eğitilmektedir. Gelecek güç yıllarda Kolombiya ordusunun iç politikada yine böyle seyirci kalacağı çok şüphelidir.

İşsiz sayısı 600.000 dir ve her yıl işsiz sayısı 100.000 artmaktadır. Bu sırada, Kolombiyalıların yüzde 4 ü milli gelirin yüzde 40 ını almaktadır.

MARQUETALIA CUMHURİYETİ

Venezuela, Guatemala ve Bolivya'daki epeyce yeni sayılan gerilla savaşlarına karşın, Kolombiya'daki gerilla hareketlerinin uzun bir geçmişi vardır. Daha 1930 — 1931 yıllarında toprak isteyen silâhlanmış köylü grupları görülmüştü. 1948 ile 1958 yılları arasındaki iç savaş döneminde, liberallerin egemen olduğu bölgelerde, merkezi yönetime karşı ayaklanmış köylü komün

→

Meksikalı

Bir öğle üstü bütün öğle üstüler gibi
Sıcaktır güneşi Meksika'nın.
Bir öğle üstü bütün öğle üstüler gibi
Doğuya uzanır serin gölgesi duvarların.

Çömelmiş duvar dibine bir dizi Meksikalı
Ak donlu, ak gömlekli, bir de hasır şapkalı

Hasır şapkalar geniştir, daha geniş
Alınlar örtük, gözler örtük bakmıyor Meksikalılar
Hasır şapkalar dudakları örtmüş
Konuşmuyor Meksikalılar.

Çömelmiş duvar dibine bir dizi Meksikalı
Ak donlu, ak gömlekli, bir de hasır şapkalı.

Çıkardı Meksikalı hasır şapkasını
İki yana sarkık bıyıklarını gördük
Çatlamış kalın dudaklarını gördük
Alnına yapışmış saçlarını gördük
Gözlerini
Bir kara, bir donuk gözlerini gördük
Giydi Meksikalı hasır şapkasını
Bir don, bir gömlek, bir de hasır şapka gördük.

Çömelmiş duvar dibine bir dizi Meksikalı
Ak donlu, ak gömlekli, bir de hasır şapkalı.

Ekinler vardı, ekinlerin arasında gelincikler vardı
Mısırlar vardı, mısırların çevresinde tel — örgüler vardı
Zorbanın toprağı vardı, çizmesi vardı, kırbacı vardı
Meksikalının çocukları vardı, çocukları vardı.
Elleri büyüyor, gözleri küçülüyor Meksikalının
Gözleri büyüyor, elleri küçülüyor Meksikalının
Zorbanın toprağı tüm büyüyordu
Tüm küçülüyordu toprağı Meksikalının.

Çömelmiş duvar dibine bir dizi Meksikalı
Ak donlu, ak gömlekli, bir de hasır şapkalı.

Sait Başaran

Parçalanan Bürokrasi

Gerçek bir reformun böyle bir bürokrasi yaratmasından korkanlar bürokrasiyi parça parça tatmin etmek, kendi içinde kıskançlıklar yaratmak ve bölmek yolunu elbette tercih edeceklerdi. Böylece, çevrelerinde pervane gibi dönen, gözlerine girebilmek ve asgari yaşama koşullarını sağlama bağlayabilmek için susmasını, gereken şekilde davranmasını bilen bir memur yığını yaratılmış olacak, onlar da bu bölünmüş, parçalanmış ve birbirini ezme yarışına çıkmış insanları istedikleri gibi kullanabileceklerdir.

Mümtaz Soysal

Şimdi tam bütçe zamanı. Bütçe zamanı demek, parlâmento koridorlarında memur kalabalığının çoğaldığı zaman demektir. Bunların bir kısmı, bütçeyle ilgili görevleri dolayısiyle oradadır: Komisyonda bilgi verirler, soruların cevaplandırılmasında bakanlara yardımcılık ederler, istenen şeylerin «teknik bakımdan» mümkün olup olmadığını hesaplarlar. Ama, bu görevlilerin yanında, hemen her zaman bir başka kalabalık daha göze çarpar: Bunlar da kendi özel dâvalarının peşindedirler: Çalıştıkları kurumun belli bir duruma getirilmesi, maaşlarının arttırılması, durumlarının değiştirilmesi için çırpınıp dururlar. Bir bakıma, parlâmento koridorlarında temsilcilerinin peşine takılıp komisyondan komisyona dolaşan ve bazan parlâmenter çerçeveyi aşıp devlet dairelerine kadar uzanan «vatandaş grupları» ndan farkları yoktur: Onlar da aynı mazlum hal öndeki temsilcinin peşinden aynı şekilde yalvarırcasına sürükleniş, aynı lütuf ricası. Devlet mekanizmasının kendi içinde dönen, parlâmenterlerle memurlar arasındaki türlü hesaplara dayanan bir çeşit «politiko — bürokratik» oyundur.

Bu oyunun içine kimler katılmaz ki: En ünlü yargıçlardan kâtip sendikalarının temsilcilerine, uzun unvanlı profesörlerden polis memurlarına kadar çeşitli insanlar görürsünüz bu kalabalığın arasında. Bir an için, yürütme organı içinde bütün bu insanların dertleriyle ilgili, bunlardan sorumlu «bakanlar» ın bulunduğunu bile unutabilirsiniz: Sanki kurumların ve memurların dertlerine sahip çıkması gereken bakan ortadan kalkmış, memurlar da yaştiyle vatandaşlar gibi parlâmento üyeleriyle karşı karşıya gelmişlerdir. Onları ikna edebildikleri, belli yönlere çekebildikleri ölçüde kurumlarına istenen şekli verebilecekler, maaşlarına istedikleri zammı yaptırabileceklerdir. Hattâ, bazan, bu oyunun sorumlu bakana rağmen ve bakana karşı oynandığı bile olur. Bütçe zamanı, hiyerarşilerin kaybolduğu daireler içinde ve daireler arasında herkesin birşeyler peşinde koştuğu zamandır.

Parlâmento üyeleri, hattâ bakanlar bu oyunun tadını çıkarmayı da çok iyi bilirler. Görüşmeler yapılır, haklı haksız herşeye baş sallanır, sözler verilir. Koridorlardaki sohbetlerden sonra dairelerine dönen memur temsilcileri, mavi boncuğu ceplerinde bildikleri için, kendilerini dört gözle bekleyenlere müjdeli haberler salar, umutları büsbütün arttırırlar. Sonra, günün birinde anlaşılır ki, mavi boncuklardan ancak bir kısmı gerçekleşmiş, bir kısmı için verilen sözler tutulamamıştır. Kulaktan kulağa yine haberler gelir: İş olacakmış ama falanca bakanlığın filânca genel müdürlüğü engel çıkartmış, ama parlâmento normal çalışma temposuna girince bu konu da bir an önce ele alınacakmış.

Tıpkı önlerindeki ağaçların meyvasıyla oyalanmaktan «ormanı göremeyen» vatandaşlar gibi memurlar da bu çabalarının heyecanı ve dağınıklığı içinde çok daha temelli bir durumu kendilerini bütün olarak ilgilendiren bir temel sorunu göremezler. Bu yıl bazılarının ağzına bir parmak bal çalınır, gelecek yıl başkalarının. Bir bütçeyle bazı kurumların ve dairelerin durumu düzelir, bazılarınınki gelecek bütçeye kalır. Zaman zaman, bu bal çalma toplu şekilde de yapılır: Bütün memurlarına yüzde şu kadar eklenmesi gibi. Hattâ bunun adına «reform» denildiği de görülür.

Öyle ki, bugün, büyük çoğunluğun gözünde «personel reformu» sözü «maaş artışı» yla eşanlamlı olarak kullanılan bir söz haline gelmiştir. Oysa, gerçek anlamda bir personel reformu bir türlü yapılmaz; çünkü iktidarların böyle bir reform yapmağa niyetleri yoktur.

Ucuzca söylemiş ve söz gelişi yapılmış bir yargı değil bu. Durumun neden böyle olduğunu, bugünkü düzen içinde iktidarların niçin gerçek bir personel reformu yapmağa niyetli bulunmadıklarını açıklayabilmek, Türkiye'nin politik gelişmesindeki aşamalar bakımından doğru bir gözlemde bulunmayı gerektiriyor. Yoksa, genel oyla iş başına gelmiş, aldığı oylara karşılık bir takım hizmetler vaadetmiş bir iktidarın, bu hizmetlerin yerine getirilmesi için elindeki aracı yani devlet örgütünü ve bürokrasiyi daha iyi duruma getirmesi, köklü bir reformdan geçirmesi akla daha yatkın geliyor: normal olan bu. Ama Türkiye'nin koşulları değişik.

1950, Cumhuriyetin yavaş yavaş geliştirdiği bir sınıfın, genel oy mekanizmasını ustaca kullanarak iktidara geliş tarihi. İkinci Dünya Savaşının ve sonrasının özel koşulları içinde güçlenen, daha önceden tutulmuş köşe başlarını ele geçirmek isteyen «yeni burjuvazi» o zamana kadar devlete damgasını vurmuş olan bir partiden, bürokratik niteliği hayli ağır basan bir yönetici zümreden ve onların müttefiklerinden iktidarı devralmaktadır. Ama bu devralış, hiç bir zaman tam bir güven duygusu yaratamamış, sivil ve askeri bürokrasinin tam bir anlamıyla «tâbi güç» haline getirilip getirilmediği pek kestirilememiş. Hattâ, 27 Mayıs, yeni burjuvazinin bu kuşkusunu, bu endişesini ve güvensizliğini büsbütün arttırmıştır: Demek ki devraldıkları sandıkları iktidarı istedikleri gibi kullanamıyacaklarmış ve bazı çizgileri aştıkları zaman kendilerini geriye itebilecek güçler Türkiyede hâlâ ayaktaymış.

Yeni burjuvazi, 27 Mayıs'tan kısa bir süre sonra, bir elini ülkenin geri yapısına bir elini de dış çevrelerin desteğine dayayarak tekrar iktidarı ele geçirince, elbette her şeyden önce düşüneceği şey, önündeki bu engeli ortadan kaldırmak, onu istediği gibi kullanabileceği bir araç durumuna getirmekti. Öte yandan söylenenlerin yapılması, bazı hizmetlerin yığınlara devlet eliyle ve verimli bir şekilde götürülmesi gerekmekteydi. Bu koşulların doğal bir sonucu da köklü, tutarlı ve geniş bir personel reformu değil yamalı bohçayı andıran bir personel politikası oldu; daha doğrusu eski yamalı bohça daha da renklendirildi.

Devlet kuruluşlarında ve devlet memurları arasında derli toplu bir reform, gücünün kırılıp kırılmadığı henüz belli olmayan bir bürokrasiyi daha güçlü hale getirmek ve eski direnç noktalarını canlandırmak sonucunu doğururdu. Yetişmesi, hizmete alınışı, yükselişi ve yaşama koşulları bakımından sağlamlaştırılmış, modern hale getirilmiş, kısacası gerçek anlamıyla reformdan geçmiş bir bürokrasi korkulu rüyaların tekrar yaşanması olmaz mıydı? Bu bürokrasinin kendi içinde geliştirdiği, kökü Tanzimat dönemine kadar varan ve birçok noktada yeni burjuvazininkilerle çatışan birtakım değer yargıları vardı. Devlete sahip çıkan, bazan aşırı ölçülere varırcasına bir «devlet duygusu» yla direnen insanlardan iktidarın nimetleri nasıl koparılabilir, bu insanlar devleti şuna buna peşkeş çeken bir politikanın araçları durumuna nasıl getirilebilirlerdi?

Gerçek bir reformun böyle bir bürokrasi yaratmasından korkanlar, bürokrasiyi parça parça tatmin etmek, kendi içinde bölmek yolunu elbette kıskançlıklar yaratmak ve bölmek yolunu elbette tercih edeceklerdi. Böylece çevrelerinde pervane gibi dönen, gözlerine girebilmek ve asgari yaşama koşullarını sağlama bağlayabilmek için susmasını, gereken şekilde davranmasını bilen bir memur yığını yaratılmış olacak, onlar da bu bölünmüş, parçalanmış ve birbirini ezme yarışına çıkmış insanları istedikleri gibi kullanabileceklerdi.

Üzülerek belirtmek gerekir ki, Türkiye'de devlet memurlarının şimdiye kadar yürüttükleri sendikacılık anlayışı da bu bölücülüğü teşvik eder nitelikte olmuştur. 1965'te çıkarılan 624 sayılı Devlet Personeli Sendikaları Kanunu zaten sendikaların bölünmesi ve ufalanması için gerekli bütün koşulları birlikte getirmişti. Bu kanunun tuzağına düşmemek ancak şimdiki iktidarın gerçek niyetine doğru teşhis koymakla mümkün olabilirdi. İşte, memurlar bunu yapamadılar.

leri kuruldu. Köylüler tarımsal çalışma birimleri ve kendi kendini savunma bölükleri olarak örgütlendiler. 1959 yılında işçiler, üniversiteliler, köylüler hareketi kuruldu ve Kolombiya'daki çatışmalar devrimci bir nitelik kazandı. 1961 de Marquetalia'nın yakınında Cauca'da da gerillacılar yuvalanıp harekete geçtiler. Ama bir yandan gammazlanmalar, bir yandan kadrolardaki ahlâk çözülmeleri nedeniyle işçiler, üniversiteliler, köylüler hareketi ciddi bunalımlar geçirdi; 1966 da son kurultayında kendi kendini eleştirdi ve bugün ancak kentlerde etkinlik gösterebilen bir duruma düştü.

1964 yılında Marquetalia «Bağımsız Cumhuriyeti» ni ortadan kaldırmak için, tasarlanmasına ve uygulanmasına CİA.'nın da katıldığı ileri sürülen «Laso» plânı ortaya kondu. General Ruiz Novoa'nın yönettiği bu plân üç evrede uygulandı:

I — Marquetalia köylülerinin sevgi ve yakınlığı kazanılarak gerillacılar arasına gammazlar sokuldu.

II — Köylüler arasındaki birliği zayıflatmak için, bu bölge askeri ve ekonomik abluka altına alındı.

III — 17 haziranda havadan yoğun bir bombardımandan sonra, Panama'da ABD. uzmanları tarafından eğitilmiş 16.000 kişilik seçkin birlik saldırıya geçti. 22 haziranda hükümet birlikleri bölgeyi ele geçirdi; fakat gerillacılar Manuel Marulanda adındaki bir köylünün yönetiminde geri çekilmeyi başardılar ve tümüyle yokolmaktan kurtuldular. Temmuzda Marquetalia gerillacıları bir bildiri yayınlayarak, strateji olarak kendi kendini savunmanın bırakılıp halk savaşına yönelindiğini açıkladılar.

CAMİLLO TORNES'İN EYLEMİ VE ÖLÜMÜ

Bir burjuva ailesinden çıkan ve rahip olan Camillo Torres Lâtin Amerika'nın en ilginç devrimcilerinden biridir. Ulusal üniversitenin sosyoloji kürsüsü öğretmeni ve üniversitenin rahibi oldu ;fakat davranışlarından ö[türü] 1964 yılında üniversiteden ayrılmak zorunda bırakıldı. Camillo Torres Kolombiya'nın çeşitli bölgelerini ve kentlerini d[olaştı], yoksul köylülerle büyük toplantılar yaptı.

Önce tutuklanan, sonra serbest bırakılan ve kilise tarafından rahiplikten atılan Camillo Torres, köylerde ve kasabalardaki toplantılarını sürdürdü, yeniden tutuklandı, yeniden serbest bırakıldı, 1965 yazında Birleşik Cephey[i] (Frente unido) kurdu. C. Torres kasımda kayboldu ve 7 Ocak 1966 da Ulusal Kurtuluş Ordusuna katıldı, Kolombiya halkına bir çağrıda bulundu: «Halk artık seçimlere inanmıyor. Halk meşru yolların kapandığını biliyor. Halk ümitsizdir ve gelecek kuşakların tutsaklığa uğramaması için hayatını vermiye hazırdır. Halk çocuklarının okuması, beslenmesi giyinmesi ve özellikle onurlu yaşam sürmesi için ve ABD. boyunduruğundan kurtulmak için ölüme hazırdır.»

Beş hafta sonra, 15 Şubat 19[66] da, Camillo Torres, ordu ile bir çatışma sonucunda ölü bulundu.

Bir başka gerilla ocağı, 1967 yılında Cordoba ilinin Haut — Sinu yöresinde yuvalandı; bu yöre Pasifik Okyanusuna yakın dağlık bir bölgedir. Daha 196[7] yılında, gerilla savaşları başlamadan önce, 1967 yılının gerillacıları, bu bölgede okullar, köprüler yaptılar sağlık hizmetlerinde bulundular; halkın güvenini kazanarak kooperatifler kurdular. Sonra silâhlı savaş başladı; ordu bu çekirdeği bir türlü ezemedi, ancak yayılmasını şimdilik önleyebildi.

[C]umhurbaşkanı Lleras için yapılan bir e...

GERİLLACILARIN ACI YALNIZLIĞI

Başlangıcından bugüne, gerillacıların nasıl acı bir yalnızlığa düştüklerini ve uğrunda savaştıkları köylülerle nasıl güçlükle bir ilinti kurduklarını, daha doğrusu kuramadıklarını, Guevara'nın günlüğü kesinlikle açıklar. L. Amerika'daki silâhlı çatışmaların, kök salmak istedikleri toplumsal toprağı iyice tanımadan başladıkları anlaşılıyor. Oysaki Güney Vietnam'da, Ulusal Kurtuluş Cephesi etnik azınlıkları, dağlık bölgeleri, kentlerin durumunu inceliyerek ve kendine çekerek savaşa girişmişti.

Bugün, Lâtin Amerika'da, ABD'nin desteklediği askeri hükümetler, toplumların derin çatışkıların[ı] çözmeksizin, gelip — geçici de olsa bir istikrar kurmuş gibi görünüyor, fakat bu istikrarın ne kadar süreceği bilinmez. Bununla birlikte Lâtin Amerika zengin bir ülkedir: dünya bakır üretiminin yüzde 25 ini, petrolün yüzde 19 unu, kalayın yüzde 20 sini, demirin yüzde 12 sini, kahvenin yüzde 87 sini, pamuğun yüzde 22 sini üretir. Bu kıta'nın nüfusu fazla kalabalık da değildir (yeryüzü karalarının yüzde 20 si üzerinde dünya nüfusunun yüzde 10'u). Fakat ekonomisi A.B.D. ne bu denli bağlı olduğu sürece bir gelişme gösteremiyecektir.

GERİLLANIN ZAYIFLIĞI

Küba devrimine ve Lâtin Amerika'daki devrimci hareketlere karşı ABD 'nin cevabı «İlerleme için Birleşme» ve gerillaya karşı savaşmak için eğitilmiş Lâtin Amerikalı birlikler olmuştur. İlerleme için Birleşme, toplumsal reformları ve ekonomik kalkınmayı öngörmüştü. Toplumsal reformlar için, Lâtin Amerika'nın yönetici sınıfları hiç de e[ğilimli] ve yatkın değiller. Ekonomik kalkınma bakımından ise, Lâtin Amerika 1961 den 1967 ye kadar, ancak yüzde 1,5 ortalama hızla kalkınırken (ki yüzde 2,5 öngörülmüştü), nüfusu yüzde 3,2 oranında çoğalıyordu. Demek ki Lâtin Amerika geriliyor. Bu yıl, Vietnam savaşı dolayısiyle, ABD nin Lâtin Amerika'ya İlerleme için Birleşme çerçevesi içinde açtığı krediler 625 milyon dolardan 270 milyon dolara düşmüştür. Fakat bu arada gerillaya karşı savaşanları eğitmek için yeni yeni okullar açıldı ve ABD. nin Lâtin Amerika Devletleri ordular üzerindeki etkileri arttı. ABD'nin Vietnam'daki birliklerinin eski komutanı General Westmoreland Lâtin Amerika orduları arasında koordinasyon kurmakla görevlendirildi.

Panama'da Fort Gulick'deki «özel birlikler» üssünün yanında «U.S. School of the Americas» vardır. eski bir hastaneye yerleşmiştir. 215 ABD. subayı bu okulda öğretmendir; kuruluğundan bu yana, 21.294 Lâtin Amerikalı subaya, stajları sonunda, diploma verilmiştir. Dersler İspanyolca verilir. Eski öğrencileri arasında Kolombiya ve Bolivya Milli Savunma Bakanları da vardır.

Venezuela'da Kolombiya'da, Guatemala'da, Bolivya'da ordular ABD. ordusunun yöntemini kullanırlar. Genel olarak bu yöntemlerin oldukça etkili oldukları görülmüştür: Peru'da, Bolivya'da, Venezuela'da, Kolombiya'da gerillacılara karşı başarı sağlanmıştır.

KADRO YETERSİZLİĞİ

Meksika, Arjantin, Şili, Uruguay gibi yakın gelecekte bir devrimden geçmesi beklenilmeyen ülkeler değerli kadrolara sahipken, Kolombiya, Ekvator Peru Bolivya gibi devrimlerin çalkantısındaki ülkeler böyle bir kadrodan yoksundurlar; işte Lâtin Amerika'nın dramlarından biri budur. Öte yandan Lâtin Amerika insanına özgün bir çeşit «mascbchismo», zaten pek az olan birkaç seçkin liderin, ateş hattında ölüme bile bile gidip gerillacıları öndersiz bırakmasıdır. Guevara'nın, Camillo Torres'in yerleri doldurulabilir mi? Şunu hatırlatmak gereklidir ki, Güney Vietnam'daki Ulusal Kurtuluş Cephesi merkez komitesinin kırk sekiz üyesinden hiçbiri, sekiz yıldır süren savaşta düşman eline düşmemiştir.

Lâtin Amerika'daki gerilla hareketlerinin temeldeki zayıflığı, bir bölgede kök saldıktan sonra ülke boyutunda köylü kitlelerini örgütliyememesi ve gerilla savaşı ile kentlerdeki savaş arasında disiplinli bir eklem aracı kuramamasıdır. Peru'da Hugo Blanco'nun silâhlı birlikler örgütlemeden kitle hareketlerine girişmesi, ezilmeye ve tepelenmeye bir çağrı idi. Bolivya'da Guevara'nın köylülerin desteğini kazanmaksızın gerilla savaşı yapmaya kalkması, başarısızlığının ve ölümünün nedenidir.

Bugün Lâtin Amerika'da gerilla savaşlarının yayılmadan sürüp gitmesinin yani başarısızlığının başlıca nedenlerinden biri, köylü çoğunluğunun ulusal çerçeve içinde bütünleşememesidir. Yukardaki noktalar, tabii Kolombiya için de geçerlidir. Oysa ki Vietnam'da ulusal birlik ve dayanışma çok kuvvetlidir.

Yakın bir gelecekte, Kolimbiya'da önemli değişikliklerin olacağı umulmamalıdır. Fakat yönetici sınıflar büyük sorunlarla karşı karşıyadır. Bir yandan yönetici sınıfların köklü reformlar yaparak ülkeyi kalkındırmada gösterdikleri yeteneksizlik, bir yandan nüfus p a t l a m a s ı, Lâtin Amerika hükümetlerini bu arada Kolombiya hükümetini önümüzdeki yıllarda devrimci yönelimde olması beklenen sert çatışkılar içine düşürecektir.

16 Aralık 1968 de, Kolimbiya Cumhurbaşkanı Lleras'ın 21 Mayıs 1965 denberi sürüp gelen sıkı — yönetimin kaldırıldığını bildirmesi üzerine, Kolombiya'nın bir istikrara a kavuştuğu sanısına varmak aşırı iyimserliktir. (Le Monde Diplomatique'de çıkan yazıdan bazı bölümler özetlenerek çevrilmiştir.)

Lâtin Amerika'da

TOPRAKSIZ KÖYLÜLER VE TOPRAK AĞALAR

Latin Amerikada büyük toprak ağalarının yüzde 1,5'u, tarıma elverişli toprağın yüzde 50'sine sahiptirler; bu topraklarda ya kötü bir tarım yapılmakta ya da hiç ekim yapılmamaktadır. Latin Amerika'nın yüzölcümünün dörtte biri tarıma elverişliyse de ancak yüzde 5'i işlenerek değerlendirilmektedir. **Hiç bir Latin Amerika ülkesi yoktur ki toprak sahiplerinden yüzde 4'ünden aşağısı, tarıma elverişli toprağın yüzde 50'sine sahip olmasın.**

Son istatistiklere göre, Ekvatorda, nüfusun yüzde 0,2'si (çoluk çocuklarıyla nüfusun yüzde 2'si) tarıma elverişli toprağın yüzde 33'üne sahiptir.

Kolombiya'da, nüfusun yüzde 0.9 olan toprak ağaları ekilebilir toprağın yüzde 40'ına sahiptir.

Şili'de nüfusun yüzde 2'si tarıma elverişli toprağın yüzde 50'sine sahiptir.

Haiti, Dominik ve Venezuela'da nüfusun yüzde 3'ü tarıma elverişli toprağın yüzde 74'üne sahiptir.

Peru'da nüfusun yüzde 3'ü tarıma elverişli toprağın yüzde 83'üne sahiptir

Brezilya'da çoluk çocuk tarıyla nüfusun yüzde 5'i olan büyük toprak sahipleri ekilebilir toprağın yüzde 95'ine sahipken küçük toprak sahipleri ekilebilir toprağın ancak yüzde 1,3'üne sahiptir

Peru'da bazı toprak ağalarının 60.000 hektardan fazla toprakları vardır.

Bir yandan Amerikan emperyalizmi ve kapitalizmi (bu iki kelime yapışık kardeşlerdir), bir yandan yerli sömürücü ve komprador sınıflar böylesine bir sömürüyü sürdürdükçe, 235 milyonluk Latin Amerika yoksulluk ve sefalet içinde kalacaktır.

Ve Latin Amerika'nın sömürücü komprador sınıfları Avrupa ve Kuzey Amerika'nın «sağlam» bankalarına, «Kara gün için» 14 milyar dolar yatırmışlardır